

VALÓSÁG

A Valóság rovatban ezúttal három olyan fiatalemberrel készítettünk interjút, akiknek különböző az értékrendjük és politikai meggyőződésük, és valamilyen formában aktív politikai szerepet is vállalnak. Arra voltunk kíváncsiak, hogy a gyerekkori család, az iskola és a kortárs környezet mennyire befolyásolják a fiatal felnőttek politikai meggyőződésének és pártválasztásának alakulását.

„Viszonylag liberális, de nemzeti érzelmű hangnemben írjuk a cikkeket”

Rumi Tamás, az UFI (Utolsó Figyelmeztetés) folyóirat szerkesztője

Educatio: A XII. kerületben folytatjuk a beszélgetést, szüleid lakásában. Itt nőttél föl, ebben a házban?

Rumi Tamás: Igen, sőt édesapám is itt volt kisgyerek. Családom már 50 éve itt lakik. Én 1980-ban születtem, szóval most vagyok 24 éves. Édesapám szintén budapesti születésű. Ő ugyan villamosmérnök végzettségű, de most informatikai területen dolgozik egy vállalatnál. Édesanyám laborasszisztens volt, tanítóként is dolgozott egy ideig, most pedig a Pázmány ITK-n dolgozik a tanulmányi osztályon. Ő egyébként Erdélyben született, Nyárádremetén, ez a Nyárád völgyében egy nagyon szép kis falu. Onnan költözött át Magyarországra, mikor a papámmal összeházasodtak.

E: Ott ismerkedtek meg?

R. T.: Nem, itt Magyarországon egy nemzetközi ifjúsági találkozón. A fél rokonságom most is kint él Erdélyben. Elég gyakran járok ki, gyakorlatilag minden évben voltam kint születésem óta. A nyarakat általában ott töltöttük a testvéreimmel, úgyhogy első kézből vannak élményeim arról, hogy milyen ott magyarnak lenni, és milyen volt annak idején a Ceausescu-korszakban. Ez mindenképpen meghatározó volt számomra.

E: 9–10 éves voltál a rendszerváltáskor. Jelentett ez neked valamit, vagy akkor még kicsi voltál ehhez?

R. T.: Még túl kicsi voltam. Ami nagyon megmaradt bennem, s ez szintén családi indítatás, a romániai forradalom időszaka. Ceausescu kivégzése elég mélyen bennem maradt, mert az nekünk nagy szó volt, hogy megdőlt az ottani rendszer. Kisgyerek voltam, nem tudtam teljesen fölfogni a dolgokat, de láttam, hogy a családban ez milyen reakciókat vált ki, és valahogy én is átéreztem ezt annak idején. Szerintem ez jobban megmaradt bennem, mint a magyarországi események.

E: Akkor jártatok kint?

R. T.: Abban az időszakban nem, de a rokonaim mind kint voltak, tudták, hogy mi zajlik, és telefonon kapcsolatban voltunk velük. Nem sokkal előtte jártunk kint, de akkor még

senki nem gondolta, hogy meg fog dőlni a Ceausescu-rendszer. Úgyhogy ez sokkal meghatározóbb volt. Ezen kívül még Kádár temetésére emlékszem a tévéből, de másra nem.

E: Családod vonzódik a politikához?

R. T.: Hát ezt így nem mondanám, mindenesetre a rendszerváltás óta állandó téma a családban a politika. Azelőtt a nagyszüleim egyáltalán nem politizáltak, mert egyrészt nem volt szabad, másrészt meg abban a közegben nem is volt ehhez sok kedvük. A rendszerváltás után nyilván más lett a helyzet, de igazából egyik rokonom se politizált aktívan, senki nem volt párttag a családban, semmiféle mozgalomban nem vettek részt. A baráti körben ez téma volt, de a nagypolitika szintjén nem volt senki tevékeny. Úgyhogy én vagyok az első a családban, aki valamilyen szervezet keretében foglalkozik politikával, még hogyha annak is csak a külpolitikai részével. Én is viszonylag későn sodródtam bele, csak 19 éves koromban kezdtem el ezzel aktívabban foglalkozni.

E: Hova jártál iskolába?

R. T.: Itt van egy utcával lejjebb, a Németvölgyi úti Általános Iskola, közismertebb nevén a „mackós iskola”, mert két nagy mackó szobor van előtte. Még Klebelsberg alapította annak idején. Ez egy eléggé, hát hogy is mondjam, ellenzéki szellemű iskola volt annak idején.

E: Ez miben nyilvánult meg?

R. T.: Például az olvasókönyvben Lenin bácsit meg az Auróra cirkálót rendszeresen átugrottuk. Ideológiailag nem képezték minket túlságosan. Mondjuk, ez engem első, második osztályban érintett csupán, hiszen utána jött a váltás.

E: Ezt egy hét-nyolc éves gyerek honnan veszi észre, mármint hogy bizonyos részeket átugrotok? Annyira feltűnő volt, vagy csak utólag értetted meg?

R. T.: Inkább csak utólag, hisz akkor természetesen sokkal érdekesebb lett volna egy hadihajóról, az Auróra cirkálóról olvasni, mint a Fiat 500-asról, vagy nem tudom, még milyen történetek voltak az olvasókönyvben. Emlékszem, kicsit sajnáltuk is, hogy ezekkel a dolgokkal nem foglalkozunk. Aztán később értettük meg, hogy ennek mi volt az ideológiai háttere. Nekünk soha nem tanítottak például kommunista indulókat sem. Ez a környék nem kimondottan az előző rendszer hatalomgyakorlóinak a bázisa, úgyhogy akikkel én együtt jártam iskolába, azoknak a szülei nem örültek volna, hogyha a gyermekeiket ilyen szellemben tanítják. Meg hát a tanárok is erről a környékről származtak. Nem véletlenül tartják ezt a kerületet a keresztény középosztály bástyájának.

E: Hogy ment a tanulás?

R. T.: Jól ment, semmi gond nem volt vele. Jó tanulónak számítottam, még ha nem is voltam a legjobbak között.

E: Testvéreid is ide jártak? Hányan vagytok testvérek?

R. T.: Hárman vagyunk, van egy öcsém meg egy húgom. Húgom most érettségizett tavaly, jelenleg az ELTE-re jár óvopedagógiára. Öcsém pedig idén végez a TF-en, ami szintén itt van a közelben. Nagyon szeretik mindketten, amit csinálnak, jól választottak. Én a szentendrei Ferences Gimnáziumba jártam.

E: Ezt a szülők döntötték el?

R. T.: Nem, rám bízta a döntést. Végül is két hely jött szóba: a budapesti Piarista Gimnázium és a szentendrei Ferences Gimnázium, ahova több ismerősünk, rokonunk is járt, nagymamám testvére is többek között. Szóval rám bízta, hogy melyik helyre megyek, mert mind a kettőre fölvettem. Végül Szentendrét választottam.

E: Egyértelmű volt, hogy egyházi iskolába mész?

R. T.: Egyértelmű volt, persze. Mi katolikus család vagyunk. Nagypám is Pannonhal-
mára járt, sőt ott is született, és édesapám is a Piarista Gimnáziumban végzett. Minket
is ebben a szellemben neveltek, úgyhogy világos volt, hogy egyházi iskolába fogok majd
járni, és ezzel én is teljes mértékben egyetértettem. Nem is bántam meg, mert nagyon-
nagyon jó és szép éveket töltöttem Szentendrén. Annyi hátránya volt, hogy ki kellett
járni mindennap, ami másfél órát jelentett. De azt is könnyen meg lehetett szokni, sőt a
végén már szerettük is. Az osztályom is fantasztikus volt. Mind a mai napig összefaruk,
életre szóló barátságokat kötöttünk, úgyhogy semmiképpen sem bántam meg ezt a dön-
tést. Politikával egyébként ott sem foglalkoztunk. Egymás között beszélgettünk róla, de
hogy például elmenjünk valamilyen gyűlésre, az szóba sem jöhetett.

E: Ez a jó viszony a tanárokkal is vonatkozott?

R. T.: Igen, abszolút mértékben.

E: Volt esetleg kedvenc tanárod?

R. T.: Osztályfőnökömet emelném ki első helyen, Magyar Gergelyt, hittantanáromat,
aki most a kapisztránus provincia tartományfőnöke. Ő osztályfőnökként teljesen közel
tudott hozzánk kerülni, megbíztunk benne. Nagyon össze tudott minket tartani, annak
ellenére, hogy voltak problémák is az osztályban. Az iskola legfelső vezetésével voltak
összezőrdülései néhány osztálytársamnak, de ezt leszámítva nagyon összetartó osztály
volt a miénk. A másik tanárom, aki még nagy hatással volt rám, sajnos már nem él, Pin-
tér Ernő atya, aki a latintanárom volt. Amit ő polihisztorként és a római kultúrtörténe-
tet tökéletesen ismerő emberként nyújtott nekünk, az tényleg felbecsülhetetlen. Az is
érdekes, hogy latinra ketten jártunk az osztályból, úgyhogy meglehetősen családias kö-
rülmények között tudtunk a témával foglalkozni.

E: Nem volt kötelező a latin?

R. T.: Nem, csak választható tantárgy volt. Mivel nekem már általános iskolában meg-
volt az angol nyelvvizsgám, így angolt nem akartam tanulni még egyszer, inkább a la-
tint és a németet választottam. Nem bántam meg azt sem, már csak azért sem, mert az
egyetemen, ahol a jogászoknak kötelező a latin valamilyen szinten, így nem kellett ta-
nulnom. De nem is a nyelv az, ami meghatározó volt, hanem a kultúrtörténet, ami a na-
gyobb részét tette ki a foglalkozásainknak. Még a régészetbe is belekontárkodtunk egy
kicsit. Kimentünk ásatásokra is segíteni, mert Szentendre elég gazdag római emlékek-
ben, voltunk elég sokat katalógizálni, nagyon érdekes volt. Mindezt egy olyan ember se-
gítségével tettük, aki gyakorlatilag minden kérdésre tudta a választ. Akármit kérdeztünk
tőle abban a témában, ő azt ismerte. Ezenkívül ő szerkesztette az iskolaújságot, amibe
rendszeresen írtam. Főleg ókortörténeti témájú cikkeket, ennek az újságnak tudniillik
ez volt a fő profilja. Úgyhogy én is ebben a témában publikáltam, méghozzá elég sokat.
Ez már előre vetítette későbbi újságírói tevékenységemet. Ő volt tehát az az ember, aki-
től nagyon sokat tanultam. Egyébként nemzetközi hírű tudós is volt, csigaszakértő, több
csigafajt ő határozott meg, amik róla is vannak elnevezve. Sokat járt külföldre is kutat-
ni, sőt borszakértő is volt emellett, főzni is kiválóan tudott, meg internetes honlapot is
szerkesztett, úgyhogy tényleg nagyon sokoldalú ember volt.

E: Miért lettél jogász, amikor ennyire érdekelt a történelem?

R. T.: Ez jó kérdés. Nekem gimnáziumban is a történelem és magyar voltak a kedvenc
tárgyaim. Mindig is humán irányultságú ember voltam, úgyhogy föl sem merült, hogy

nagyapám meg édesapám nyomdokaiba lépjek, és mérnök legyen belőlem. Mindenképpen vagy történész vagy jogász szerettem volna lenni, ez így kikristályosodott bennem már a második év környékére. A végső döntést azonban csak az utolsó pillanatban hoztam meg. Indultam a Pázmány Péter tanulmányi versenyen a Pázmány Egyetem Bölcsész Karán, történelmi témában, amire egy, az 50-es évekről írt esszével neveztem. Föl is vettek volna felvételi nélkül történész szakra, de végül be se adtam a jelentkezésemet, csak a jogra. Valahogy így alakult. Talán a közélet iránti, akkor már fokozódó érdeklődésem indított erre, és így lettem végül jogász a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen.

E: Mi fokozta az érdeklődésedet? Ez abból állt, hogy napilapokat olvastál?

R. T.: Igen, én már gimnazista koromban rendszeresen olvastam napilapokat. De végül is politikai szervezethez csak az egyetemen csatlakoztam, igaz, már elsőéves koromban. Mert ott kerültem kapcsolatba olyan barátokkal, akik aktívak voltak ezen a téren, és ők vittek bele tulajdonképpen.

E: Ez milyen szervezet volt?

R. T.: A Fidelitas. 1999 decemberében léptem be, ha jól emlékszem. Akkor még annyira nem voltunk aktívak, inkább az egyetemen próbáltunk meg szervezkedni. Részben sikerrel, mert meghívtunk neves előadókat, több professzorunkat is megkértük, hogy tartsanak előadást a fiataloknak különféle témákban. Ezek a rendezvények akkoriban elég sikeresek voltak. Csak hát ugye, egy felsőoktatási intézményben mindig kényes dolog a politika, úgyhogy nem is nagyon erőltettük. Így hát direkt politikai előadást nem szerveztünk. Amikor politikusokat hívtunk meg, az inkább szakkollégiumon keresztül történt. Tehát mint Fidelitast, minket ott nem is engedtek működni, és ezt el is fogadtuk. Persze próbálkoztunk, de láttuk, hogy ez ilyen formában nem működik, úgyhogy emiatt hívtuk meg szakkollégiumon keresztül a politikusokat, de erre csak néhányszor volt példa. Inkább egyéb közéleti szereplőket csábítottunk oda, professzoraink közül is válogatva. Szóval ennyiben merült ki az egyetemen a közéleti tevékenységünk.

E: A Fidelitasban akkor milyen funkciót töltöttél be?

R. T.: Kezdetben semmilyen funkcióm nem volt, de később itt a XII. kerületben a kerületi csoport alelnöke lettem. De már nem vagyok az, és nem is kívánok a jövőben ilyen jellegű pozíciókat betölteni.

E: Rosszak voltak a tapasztalataid?

R. T.: Igen, rosszak voltak a tapasztalataim. Mondhatnám, hogy valamilyen szinten kiábrándultam a dolog belpolitikai részéből, és emiatt viszonylag korán, úgy 2001-től kezdve, a nemzetközi ügyek felé fordultam. Akkor vettem részt az első nemzetközi konferencián. Tulajdonképpen valakit helyettesíteni mentem ki, az EDS, azaz a European Democrat Students egyik szemináriumára, aztán valahogy ott ragadtam. Egy évvel azelőtt még Tóth Edina, akit személyesen ismertem, volt ennek a szervezetnek az alelnöke magyar részről, később tiszteletbeli elnöke lett, és ő segített abban, hogy be tudjak illeszkedni. Egyébként ez nem okozott különösebb nehézséget. Egy év múlva már rám bízta az egyik állandó munkacsoport vezetését. Ez az Európai Unió biztonságpolitikai és belpolitikai együttműködésével foglalkozott, két éven keresztül vezettem. Nagyon sok tapasztalattal tett engem gazdagabbá, mert itt tudtam megtanulni, hogy is működik igazából egy nemzetközi szervezet. Végül tavaly júliusban az EDS alelnökévé választottak.

E: Leírnád egy pár mondatban, mivel foglalkozik ez a szervezet?

R. T.: A European Democrat Students vagy EDS viszonylag régi, nagy múltú szervezetnek számít az európai nemzetközi palettán, ugyanis még a 60-as években alapították, eredetileg

kereszténydemokrata irányultságú szervezetként. Még a neve is ezt tükrözte annak idején. Aztán később, a 70-es években, liberális szervezetek is csatlakoztak hozzá, és ettől kezdve kapta ezt a viszonylag semleges hangzású nevet. Az EDS kezdetektől fogva együttműködött a konzervatív, kereszténydemokrata, liberális szellemiségű európai áramlatokkal, és főleg ahogy a 70-es évektől az Európai Parlament is egyre aktívabb szerepet kezdett játszani, az Európai Néppárt lett az a politikai tömörülés, ami a legközelebb állt hozzánk. Ez odáig vezetett, hogy végül az Európai Néppárt hivatalos diákszervezetének ismerte el az EDS-t, amely végig nagyon aktív hallgatói érdekképviselői tevékenységet folytatott európai szinten. Rengeteg politikai jellegű, felsőoktatáshoz kapcsolódó kampányt vezettek kezdetektől fogva. Ez a tevékenység olyannyira komoly volt, hogy még egy könyv is megjelent néhány éve, amely ezeket összefoglalja. A szervezet egyik volt főtitkára, Holger Thuss írta ezt a könyvet, a címe *Students on the Right Way*, és mindenkinek ajánlom figyelmébe, akit szervezetünk története közelebről érdekel. Partnerszervezete vagyunk az Európa Tanácsnak meg a Schuman Intézetnek is, tehát egy elég kiterjedt kapcsolatrendszerrel rendelkezünk. Az EDS tulajdonképpen egy ernyőszervezet, amely a már említett irányultságú szervezeteket fogja össze, az egyes országokból egyet-egyet. Jelenleg 39 tagja van a szervezetnek. Egy-két ország van, ahonnan több szervezet is tag, Magyarországról csak a Fidelitas. Mégis két magyar tagja van az EDS-nek, mert két éve fölvtük a Magyar Ifjúsági Közösséget is, amely a felvidéki magyarság egyik legjelentősebb ifjúsági szervezete. Ők mint kisebbségi szervezet bekerülhettek annak ellenére, hogy főszabályként egy országból csak egy szervezet lehet tag. A tagság így meglehetősen kiterjedt és nem korlátozódik csak az Európai Unió tagországaira, hisz Grúziából, Moldáviából, Fehéroroszországból, Ukrajnából és a balkáni országokból is mindenhol vannak tagjaink. Talán egy-két kivétel van, így Oroszország meg Törökország, de velük is rendszeres kapcsolatban állunk.

E: Te most még egyetemista vagy?

R. T.: Egészen decemberig az voltam, mert most végeztem.

E: Visszatekintve, nem volt nehéz összeegyeztetni a tanulást ezzel a tevékenységgel?

R. T.: Nem. Egyrészt, amikor még nem volt funkcióm, vagy csak kisebb funkcióim voltak, akkor azért nem kellett minden eseményen ott lennem, meg elnökségi ülésekre se kellett kiutaznom. Úgyhogy ez ilyen szempontból nem okozott különösebb nehézséget. Általában össze tudtam egyeztetni. Egy-kétszer előfordult, hogy vizsgaidőszak alatt kellett kiutaznom, az problémás volt, de egyébként nem okozott különösebb gondot. Emellett jártam más ügyben is külföldön, hisz a Fidelitas határon túli magyarsággal foglalkozó kabinetjében is tevékenykedtem, és Magyar Ifjúsági Konferenciákon is részt vettem néhány alkalommal. De mindez nem vett el annyi időt, hogy ne tudtam volna a nemzetközi ügyekkel foglalkozni, és mindez működött a tanulás mellett. Most még több időm van, bár ki tudja, meddig? Holnap is elutazom, a most következő egy-két hónapban lesz néhány rendezvénye ennek a szervezetnek, ahova mint tisztviselőnek muszáj kimennem. Ez eléggé megterhelő, főleg anyagilag, mert nem mindig térítik az útiköltséget. Ez részben önköltséges vállalkozás, tehát az ember lelkesedésből – vagy ki tudja, miért – csinálja.

E: Ezzel a politikai tevékenységeddel, amúgy kilógtál az egyetemen?

R. T.: Nem, abszolút nem. Ott téma volt a politika az évfolyamtársaim között. Ugye egy jogi egyetemen mindenkinek van közélet iránti érdeklődése, úgyhogy mi ott elég sokat politizáltunk. A szervezetben is több kollégám az egyetemi évfolyamtársaim meg barátaim közül került ki, úgyhogy ilyen szempontból egyáltalán nem lógtam ki a sorból.

E: Gondolom, politikai nézeteiddel sem, hiszen ott inkább konzervatív a légkör.

R. T.: Igen, ilyen tekintetben sem voltam kirívó. Ami azért persze nem jelenti azt, hogy ne lettek volna politikailag más irányultságúak az évfolyamtársaim, barátaim között, de ez sem okozott problémát. Legfeljebb velük kevesebbet beszéltünk politikáról.

E: Azt mondják, a 2002-es választáskor sok barátság ment tönkre, ilyesmit te is tapasztaltál?

R. T.: Hát felfokozott hangulat volt, az biztos, de barátságok nem mentek tönkre az én életemben. A rokonságban van olyan, hogy diplomatikusabbá vált a kapcsolat, de hogy barátságok mentek volna tönkre, azt nem mondanám.

E: Egyébként itthon mit szólnak abhoz, hogy ilyen szinten politizálsz? Hisz életednek egy jelentős részét ez foglalja el.

R. T.: Kezdetben egy kicsit talán, de végül is sose elleneztek igazából a szüleim, hogy én ezzel foglalkozzam, annak ellenére, hogy ők sohasem gondoltak arra, hogy ilyesmibe aktívan beszálljanak. De mindig hagyták, hogy én ezzel foglalkozzam, és amikor sikereket értem el, például megválasztottak valamilyen pozícióra, arra még büszkéek is voltak. Viszont egyáltalán nem erőltették az ilyen irányú tevékenységemet, vagy azt hogy később ilyen pályára menjek. A nagymamám mindig féltett, mert neki az 50-es évekből rossz emlékei voltak, és azoktól mind a mai napig nem tudott megszabadulni. Mindig mondta, hogy vigyázzak, hova megyek, milyen társaságba.

E: Kitelepítették?

R. T.: Nem, arra hál' Istennek nem került sor, de osztályidegen család voltunk. Nagypapám testvére szerzetespap volt, ráadásul nem is akármilyen beosztásban, úgyhogy nagyon kellett vigyázniuk nekik annak idején. Nagymamámban így benne maradtak ezek a kellemetlen emlékek. Mindent összevetve szabad légkörben csinálhattam azt, amit szerettem. Viszont most már kezdek egy kicsit kihátrálni belőle, mert nem feltétlenül ilyen irányban képzelem el a jövőmet, legfeljebb a nemzetközi szintéren.

E: Miben csalódtál?

R. T.: Olyan jelenségeket tapasztaltam, amik szerintem politikai oldaltól függetlenül mindegyik politikai csoportosulásban jelen vannak. Láttam, hogy minimális értékű pozíciókért a barátaim egymás torkát képesek átharapni. Én ebbe nem szerettem volna beleszállni, és nagyon szomorú voltam, amikor ilyeneket láttam. Ez egy olyan rendszer, amibe én nem tudok beilleszkedni, és nem is szeretnék. Amikor úgy alakult, hogy valamilyen szinten mégis kénytelen voltam ebben részt venni, akkor nagyon kellemetlen élményeim voltak, úgyhogy amint lehetett, abba is hagytam.

E: Mennyire volt betekintésed a politikába? Ezek csupán kerületi élmények voltak?

R. T.: Kerületiek. Országos szintre nekem nincs betekintésem. Természetesen a nemzetközi politikában is vannak ilyen jelenségek, de teljesen más nagyságrendben. Ott valahogy lovagiasabb a viszony, ott nem megy annyira egymás gyilkolása a pozíciókért. Néhány esetben persze azért volt rá példa ebben a nemzetközi szervezetben is, de valahogy oda jobban be tudtam illeszkedni, és ott nem érzem, hogy annyira embertelen lenne a légkör. Úgyhogy az nekem sokkal jobban tetszik.

E: Egyébként mik a terveid most az egyetem után? Van már állásod?

R. T.: Most még nem is kerestem, mert most ezzel a szervezettel annyira el vagyok foglaltva, most annyi dolgom van, meg annyit utazom, hogy tulajdonképpen márciusig tele van a naptárom, most nem is tudnék állandó állást vállalni. Viszont megpályázok egy brüsszeli szakmai gyakorlatot, valószínűleg az Európai Parlamentben fogok néhány hónapot eltölteni. Később pedig külügyi téren szeretnék elhelyezkedni, vagy Brüsszelben vagy a

Külgügyminisztériumban, vagy pedig valamilyen nemzetközi szervezetnél. Talán az utóbbi lenne a leginkább kedvemre való. Majd ha kint leszek Brüsszelben, akkor jobban tudok ilyen téren tájékozódni. Úgyhogy egyelőre így néz ki számomra a helyzet. Kollégáimmal, akik hasonló területen vannak, még nem beszéltem erről, bár ismerek néhány embert, akik ugyanígy aktívak voltak a külügy terén, és most diplomataként dolgoznak, vagy Brüsszelben az Európai Bizottságban, vagy az Európai Parlamentben vannak. Úgyhogy azért látok kedvező példákat is. Egyébként meg több pályázatot is megpróbálok, nemcsak politikai vonalon, hanem szakmai téren is. PhD-zni is szeretnék előbb-utóbb. Most megyek vissza Németországba, a göttingeni egyetemre, ahol tavaly augusztusig egy éven keresztül ERASMUS-ösztöndíjasként tanultam, és ott is nézek majd ilyen lehetőséget. De azt is nemzetközi jogból, nemzetközi szervezetekből, vagy kisebbségvédelemből, ami szintén nagyon érdekel. Ilyen téren tudok magamnak valamilyen szakmai karriert elképzelni. Tehát nemcsak azt, hogy a nemzetközi politikában valamilyen politikától függő pozíciót töltsék be, hanem szakmai téren is szívesen dolgoznék. Akár még az egyetemen is. Szívesen tanítok ugyanis, az egyetemen tartottam gyakorlatot római jogból elsőéves hallgatóknak, és nagyon tetszett. Ott egy kicsit ráéreztem a tanítás ízére, úgyhogy ezt szívesen csinálnám később az egyetemen, ha lehetőségem lesz rá. Majd meglátjuk.

E: A belpolitikából kiábrándultál, de azért, gondolom, van véleményed a politikáról. Mit vársz a következő választásokig tartó időszakról?

R. T.: Megmondom őszintén, hogy semmi jót nem várok. A politikai hangulat vagy az együttműködő képesség biztos nem lesz jobb, legalábbis nem gondolom, hogy javulna ez alatt az idő alatt. Most szerintem úgy néz ki a politikai élet, mintha egy konstans kampányidőszakban lennénk. Nagyon felfokozottak az indulatok, pláne most a népszavazás kapcsán, ami részben joggal, felkorbácsolta az indulatokat. Mint félig erdélyi származású ember, valamilyen szinten személyesen is érintettnek érzem magamat. Ebben például egyértelmű az álláspontom. Az más kérdés, hogy ez az egész milyen okokból vagy milyen megközelítésben került terítékre, hogy helyes volt-e egyáltalán népszavazást kezdeményezni. Mindenesetre most adott egy ilyen helyzet, és ez rányomja a bélyegét a magyar politikai közhangulatra. Még a magyar külpolitikára is, ami engem inkább érdekel. Nem vagyok teljes mértékben elégedett, megmondom őszintén, egyik párttal sem. Nem is vagyok párttag.

E: Csak a Fidelitasban vagy benne? Azt hiszem, automatikusan a Fideszben is.

R. T.: Nem, ez nem automatikus. Én sosem akartam belépni a pártba. Nem voltam soha párttag, és nem is kívánok a jövőben sem a pártban, sem a párt munkájában részt venni. Ha ugyanis beszálnék a pártba, akkor attól félek, hogy ugyanazokat a jelenségeket tapasztalnék, amiket már kicsiben volt szerencsém az ifjúsági szervezeten belül megélni, amikor még aktív voltam belpolitikai területen. Ez nekem nem hiányzik. Abban azonban tényleg nagyon sokat nyújtott nekem ez a szervezet, hogy el tudtam indulni a nemzetközi pályán, és ott gyakorlatilag Magyarországot is képviselhetem, ez nekem óriási segítség volt. Féltreértés ne essék, egyáltalán nem bántam meg, hogy beléptem a Fidelitasba, csak van egy bizonyos része a politikának, ami engem taszít, amiben szándékosan nem veszek részt.

E: Biztos van rálátásod, a többi volt szocialista országban is hasonlóan megosztottak a társadalmak?

R. T.: Igen, van ahol még jobban. Egyébként az az érdekes, hogy velük nagyon könnyen meg tudjuk magunkat értetni. Míg egy lengyelrel fél szavakból is értjük egymást, addig

ugyanazt a dolgot, mondjuk egy franciának órákig kell magyarul. Úgyhogy ilyen szempontból társakra találhatunk külföldön is. Általában jellemző, hogy az ezekből az országból jövő kollégáimmal sokkal jobban megértjük egymást, jobban együtt tudunk működni. Remélem, hogy ez majd a nagypolitikában is érezteti a hatását. A kapcsolatokat ilyen szinten is érdemes kiépíteni. Amire még jók ezek a kapcsolatok az az, hogy nagyon mély betekintést nyújtanak egy-egy ország belpolitikájába, és így nagyon jó összehasonlítási lehetőség nyílik a magyarországi viszonyokkal. Sok utam során szembesültem bizony azzal, hogy nálunk sokkal szerencsétlenebb országok is léteznek, ahol gyakorlatilag kilátás sincs arra, hogy valamilyen normális demokratikus politikai rendszer épüljön ki.

E: Az UFI-ban (Utolsó Figyelmeztetés) publikálsz? Olvastam ugyanis az Interneden, hogy ennek a folyóiratnak is dolgozol.

R. T.: Igen, ott jelentek meg a cikkeim. A lap újjáalakítása óta vagyok annak egyik szerkesztője, körülbelül négy éve.

E: Meg kell, hogy mondjam, alig ismerem az újságot. Mit jelent az, hogy újjáalakítás?

R. T.: Kezdetben ez a Fidelitas hírlevele volt. Utána határoztuk el, hogy komolyabb formába kellene önteni a dolgot. Néhány év alatt kinőttük magunkat annyira, hogy országos terjesztésű lett a lap. Függetlenné is vált azóta a Fidelitástól, szervezetileg is, meg egyébként is, tehát a szerkesztőség is külön épületben van már évek óta. Politikailag sem függünk már egyáltalán semmiféle szervezettől.

E: És anyagilag?

R. T.: Anyagilag próbálunk önfenntartókká válni. Most már pénzbe kerül az újság, azelőtt ingyenes terjesztésű volt. Úgyhogy van körülbelül hatezer előfizetője a lapnak, és több mint tízezer példányt terjesztenek újságosoknál. Van egy ifjúsági irányultsága, hisz főleg fiataloknak szól, és viszonylag liberális, de nemzeti érzelmű hangnemben írjuk a cikkeket. Elég sikeresnek mondhatjuk a tevékenységünket. Előfordult, hogy egy miniszter – Kiss Elemérről beszélek – a mi cikkünk nyomán volt kénytelen lemondani. A mi újságunk volt az első, amely felhívta a figyelmet az ügyeire. Ilyen oknyomozó jellegű írások is megjelennek nálunk, még ha a lapnak nem is ez a fő profilja.

E: Te miről szoktál írni?

R. T.: Külföldi eseményekről, ezenkívül sokáig vezettem a történelmi, a múltidéző rovatunkat. Most már nem, inkább útleírásokat jelentetek meg, jóval ritkábban politikai publicisztikát.

E: Másból is szoktál publikálni?

R. T.: Volt olyan, hogy külföldi újságok kértek meg, hogy írjak politikai jellegű cikket, de az egy-egy alkalom volt csupán, rendszeresen nem írok máshova. Van olyan kollégám, aki régebben a Magyar Nemzetnek dolgozott, de azóta már ő sem. Egyébként nagyszemű társaság alakult ki a szerkesztőségen belül, úgyhogy itt is, mármint az újságírás területén is nagyon jó tapasztalatokat szereztem, s ezt folytatni is fogom, ameddig tudom, amíg lesz rá időm meg energiám, mert nagyon szívesen csinálom.

E: Ebben az utcában laksz egy szomszéd házban. Az a lakás a te neveden van?

R. T.: Nem az én nevemen van. De az nem is lakás igazából, inkább irodahelyiség, ami át lett alakítva lakássá. Lényegében egy kisebb szoba, van hozzá fürdőszoba kint a folyosón, meg egy konyha, amit nem használok. Azelőtt a nagymamám lakott benne. De jó, mert így végül is külön lakom. Ez a lakás, ahol most vagyunk, már kicsi volt a családnak.

E: Egyedül élsz?

R. T.: Igen, egyedülre egyedül, de azért rendezett a magánéletem.

E: Egyébként nálad szempont, hogy a párod is hasonló világnézetű, vallásos legyen?

R. T.: Igen, feltétlenül. Szerintem egy párkapcsolatnál nagyon fontos szempont az, hogy világnézetileg egy platformon legyenek a felek.

E: Te változatlanul gyakorló katolikus vagy?

R. T.: Igen, ahogy a barátaim többsége is. De vannak olyan barátaim is, akik abszolút más világnézetűek, és velük is nagyon jó kapcsolatot tudtam kialakítani. Sőt, a szüleimnek is vannak ilyen barátai, akikkel rendszeresen összejárnak, és sincs semmiféle összezördülés. Amikor kint voltam Németországban, kapcsolatba kerültem olyan magyarokkal, akik sok tekintetben nem olyan nézeteket képviseltek, mint én, és ennek igazából nagyon örülök, mert így egy kicsit tágabb lett a látóterem. Jobban meg tudom érteni azokat, akik másképp gondolkodnak. Ha már Németországot említettem, annyit még szeretnék elmondani, hogy nagyon örülök annak, hogy ki tudtam jutni egy évre, és egy idegen közegbe beilleszkedtem, hogy kipróbálhattam, milyen egy másfajta környezetben élni, dolgozni meg tanulni. Ez is nagyon hasznos volt.

E: Kollégiumban laktál?

R. T.: Igen, persze. Ott valamilyen szinten az embernek magának kellett magáról gondoskodnia, tehát nem volt, aki főzön vagy mosson rám. Ez mindenképpen jó tapasztalat volt számomra. Olyan jó barátokat szereztem, hogy most is járok vissza látogatóba. Meg az ember össze-vissza kirándult, megismerte a vidéket, az embereket. Nekem nagyon tetszett, pedig egyébként idegen közeg, ráadásul Észak-Németország. Mégis kedvező tapasztalataim voltak, mert a németeknek például nem kell magyarázni, hogy Magyarország micsoda, merre van, hisz legalábbis sztereotípiáik vannak rólunk, és valamilyen szinten meg is becsülnék bennünket. A magyar diákoknak például kifejezetten jó hírük van. Azt mondják, nemcsak professzorok, hanem diákok is, hogy főleg tanulmányilag sokkal jobbak vagyunk, mint a bennszülött németek. Göttingenben egy elég jól működő magyar klub is van, ahol rengeteg kulturális eseményt, például filmklubokat szerveztünk. A németeket is bevontuk, hogy a magyar kultúrát, életet egy kicsit megismertessük velük. Főleg akkor nyílt erre lehetőség, amikor az Unióhoz való csatlakozást ünnepeltük tavaly májusban. Akkor minden újonnan csatlakozó országnak lehetőséget biztosítottak arra, hogy kicsit prezentálja magát és bemutassa a nemzeti sajátosságait meg értékeit, és ez elég jól sikerült. Németországban is próbáltam egyébként valamennyire politizálni. Beléptem a kinti partnerszervezetünkbe, a legnagyobb kereszténydemokrata németországi diákszervezetbe. Egy ideig részt vettem benne, de nem voltam aktív, mert olyan dolgokról volt szó, amik engem kevésbé érintettek. Úgyhogy nem voltam motivált, hogy ezekben kiálljak vagy elmenjek velük például tüntetni.

Az interjút Tomasz Gábor készítette

„A liberalizmus számomra a kisember védelmét is jelenti”

Csőzik László, az Új Generáció elnöke

Educatio: Kérem, meséljen a gyerekkoráról, a szüleiéről, arról a helyről, ahol felnőtt.

Csőzik László: Baján születtem, 1975-ben, ott is nőttem fel. Ez egy negyvenezres település Dél-Magyarországon, Észak-Bácskában, ahonnan száz kilométerre található a legközelebbi nagyváros (Kecskemét, Pécs, Szeged). Baja tehát kívül esik a régióközpontok

vonzásköréből, én is mindig önálló „városállamként” kezeltem. Pezsgő kulturális élete erőteljesen formálta gyerekkoromat. Az pedig, hogy liberális világnézetet vallok, többek között annak is köszönhető, hogy egy olyan kisvárosban töltöttem ifjúkoromat, ahol németek, szerbek, horvátok, magyarok és romák éltek együtt harmóniában, és így egy igen magas nivójú nemzetiségi kultúra alakulhatott ki. Ez végigkísérte tanulóéveimet is, hiszen egy részben horvát nyelvű általános iskolába jártam. Tanultam is a nyelvet egy jó darabig.

E: A szülei horvátok?

Cs. L.: Az egyik dédapám horvát származású volt. Anyukám egy vajdasági magyar családba való, bár van német dédszüelője is. Ma is kinn, Nagybecskerekén él a rokonságom egy része. A vezetéknevem meg szlovák eredetű; tipikus délvidéki vagyok – valamenyi bácskai népcsoport fellelhető a felmenőim közt. Apám a legnagyobb szegénységben nőtt fel egy mohács-szigeti aprófaluban, ahonnan csak kínnal-keservvel tudott feljebb jutni a hatvanas évek elején. Igazi műszaki tehetség, aki magas fokú iskolai végzettséget ugyan nem szerzett, de vagy tíz szakmából van képesítése, iparos vizsgája. Szinte „mindenhez” ért, amolyan igazi ezermester. Anyukám később szerzett felsőfokú képesítést – amikor én az érettségire készültem, ő is sorra vizsgázott. Két dolog volt meghatározó az életemben a szüleim szempontjából. Az egyik az, hogy a rendszerváltásig ők a kádári kispolgári réteg alsó kategóriájába tartoztak. A rendszert magát ugyanakkor megvetették, tartottak tőle. Nem voltak soha párttagok. A lázadásuk hiánya eszméletlenül zavart, s nagyban rányomta bélyegét serdülőkoromra. Sokáig figyeltem, hogy túrik el az igazságtalanságokat a munkahelyükön, ahol nem volt divat kiállni a plénum elé ellentétes véleményekkel.

E: Ezt, mint kisgyerek, hogyan érezte?

Cs. L.: Úgy, hogy például az iskolámban sokáig jelen volt az úgynevezett kivételezés. Tehát az állampárt segítségével karriert befutott szülők gyerekei érzékelhetően más elbírálásban részesültek, mint az egyszerű embereké. Nagyon sokáig zavart, hogy kettős a mérce az engem körülvevő világban. Szüleim helyett én lázadoztam, mindaz, ami bennük ragadt, belőlem duplán jött ki.

E: Ez azt jelenti, hogy ha iskolai konfliktusok voltak, akkor a szülei nem nagyon mertek a tanárokkal szemben fellépni?

Cs. L.: Igen, és általában a jól ismert és domináns kortárs intelemmel – ne szólj szám, nem fáj fejem – intézték el az ilyen típusú konfliktusokat. Meddig kell még túrni a nyilvánvaló igazságtalanságokat? Egyszerre dühített és frusztrált a rendszer ellentmondásossága, ahogy fennen hirdette az egyenlőséget, miközben a tények mást mutattak. Nagy volt a szakadék ideológia és valóság közt. Miért nem emelik fel az emberek, köztük a szüleim a szavukat, miért nem küzdenek? De egyrészt ők alkatilag ilyenek voltak, másrészt meg nyilván hiábavalónak gondolták az egészet, mert mozdulatlanul mutatta magát a közélet. Ez tehát az egyik élményem gyerekkoromból. A másik a rendszerváltás maga...

E: Még ne szaladjunk el a rendszerváltásig, maradjunk még a gyerekkoránál, a szüleinél. Mivel foglalkoztak a szülei?

Cs. L.: Apukám egy gyárban dolgozott, és mindig váltogatta azt a sok-sok szakmát, amit kitanult. Hol mezőgazdasági gépszerelő volt, hol géplakatos, hol marós, de mindig ugyanott. Érdekes módon – ezért külön nehezteltem rá gimis koromban – egy ilyen ügyes, tehetséges műszaki szakember mint ő, egyszerűen nem jött ki a gyarapodás ígéréstével kecsesgetető második gazdaságba. Tehát amikor 1981–82 környékén megalakultak a gmk-k,

és sokan mentek ki maszekolni, akkor az én apám – akit én sokkal tehetségesebbnek láttam, mint a saját „vállalkozást” alapító munkatársait – bent maradt a gyárban ahelyett, hogy a tehetségét a saját érdekében kamatoztatta volna. És ez a családunk anyagi helyzetére is rányomta a bélyegét. Tehát nem sokkal voltunk többek az ún. szegény kategóriánál, vagyis a középosztály talán legalsóbb tartományában helyezkedtünk el. Anyukám pedig ugyanannál az üzemnél – ott is ismerkedtek meg egyébként – volt kezdetben adminisztrátor, majd amikor később kiképezte magát mérlegképes könyvelővé, átment egy könyvelő irodába, végül a bajai kórházban kezdett dolgozni belső ellenőrként. A másik meghatározó élményem velük kapcsolatban a munkanélküliség volt. 1994-re mind a ketten elveszítették az állásukat, mert ez a bizonyos Kismotor- és Gépgyár bezárt, szanálták, a maradékát „spontán privatizálták”, és körülbelül másfél évig voltak munkanélküliek. Az a másfél év gyötrelmem volt számomra. A jogi egyetemet úgy kezdtem el, hogy csupán annyi szülői támogatást kaphattam, hogy éppen fönntmaradjak. Meghatározó élményem volt, hogy nem volt egy igazán menő ruhám az egyetem elején. Gondolhatja, hogy egy nagy társasági életet élő fiatalembert ez azért kissé frusztrált is. Közben az is bántott, hogy otthon apám, akiről azt gondoltam volna, hogy pillanatok alatt sikerre vihetné műszaki talentumát, nem találta meg a helyét az új világban. Nem vált vállalkozóvá, de még csak meg sem próbálta.

E: Hány éves volt az édesapja 1990 körül?

Cs. L.: Ereje teljében volt, 46 éves. Aztán egy olyan súlyosabb betegségen esett át, hogy már nem is volt lehetősége arra, hogy belevágjon egy nagyobb volumenű önálló vállalkozásba. Úgyhogy maradtam én a családnak, mint beruházás a jövőbe.

E: Említette, hogy nehéz anyagi körülmények között éltek. Ez mit jelentett, hol laktak, milyen lakásban?

Cs. L.: Egy igen régi családi házban nőttem fel, Bajának egy alvégi-kertvárosi részén, amelynek a kertje, udvara ugyanakkor hatalmas volt, fél-focipálya méretű. Vidám és kalandos gyermekkorom volt, el nem cserélném. Volt egy körülbelül 10–12 fős bandánk az utcában, óriási sztorik fűződnék az ifjúkorhoz. Ma is megélek belőle bármely asztaltársaságban, annyi anekdota van a tarsolyomban abból az időszakból. Nem volt egy unalmas napom, kint lógtunk az utcán, kalandoztunk, jártuk a várost. Élmény- és eseménydús időszak volt, sokszor izgalmasabb, mint az akkoriban falt ifjúsági regények, vagy filmek.

E: Testvére?

Cs. L.: Van egy húgom, aki hét évvel fiatalabb nálam. Ez már túl nagy korkülönbség volt ahhoz, hogy ő is be tudjon kerülni ebbe a csapatba. Mire én fiatal felnőtte váltam, ő épp csak elkezdte a gimnáziumot. Hamarosan pszichológusként végez Pécsen, de mellette politológiát is tanul.

E: Kik laktak a környéken, milyen gyerekek voltak a bandában?

Cs. L.: Ez a teljes társadalmi spektrumot átfogta. A legjobb barátom például az MSzMP bajai gazdasági titkárának, későbbi TSz-elnöknek a fia volt. Papáját, Jóska bácsit a társasági életben úgy kell elképzelni, mint Koltai Róbertet a „Sose halunk meg” című filmből. Igazi bohém ember, tele szívvel, és annak ellenére, hogy Baján a rendszer elitjéhez tartozott, rendes, normális embernek ismertük meg; sokat bábáskodott felettünk. Általában életrevaló, „rossz” fiúkból és cserfes szájú lányokból állt a banda, aminek a vezére egy volt állami gondozott srác lett, akit szomszédaink fogadtak örökbe. Ő volt a legerősebb és legidősebb közülünk. Igazi csapatot alkottunk, még a reszortokat is elosztottuk.

Volt bandafőnök, volt helyettese, én voltam a titkár, mivel könyvmolynak és grafománának tartottak.

E: Hogy emlékszik vissza, milyen volt a viszonya a szüleiével gyerekkorában?

Cs. L.: Az általános iskola felső tagozatától kezdve a korábbi felhőtlen kapcsolatunkat enyhén beárnyékolta, hogy nem néztem jó szemmel a rendszerrel szembeni passzivitásukat, áldozatszerepüket. Ráadásul apám barátai sorra váltották ki vállalkozói engedélyüket, nyitották meg saját műhelyüket, miközben az egyik legtehetségesebb közülük ott maradt a vegetáló gyárban, nagyon kevés pénzért. Ekkor tört ki „forrongásom” szüleim ellen, szünni nem akaró vitákkal. De emlékszem az első szabad választásra, amikor már kikérték a véleményemet arról, hogy kire és mely pártra szavazzanak. Tetszett, hogy így adnak egy 14 éves fiú véleményére. Maga a „lázasom” velük szemben egy közel tízéves folyamat volt, és akkor jutott nyugvópontra, amikor elvégeztem a jogi egyetemet, elkezdtem dolgozni, és megbékéltem azzal, hogy ők teljesen más sorsú és habitusú emberek.

E: A lázadó korszak előtt milyen volt a viszonyuk?

Cs. L.: Nagyon normális, nagyon jó, főleg anyukámmal, aki engem folyamatosan nevelt. Korábban megtanított olvasni, számolni, mint az iskola. Nagyon fontos volt az erkölcsi nevelés. Erőnek erejével plántálta belém az empatikus gondolkodást: hogy kell viselkedni az emberekkel, nem szabad önzőnek lenni, legyen tekintettel mások szempontjaira, legyen nagyon udvarias, tisztelettudó. Ezek alapvető erkölcsi normák voltak, amelyek ma is vezénylik az egyszerű emberekkel szembeni politikusi magatartásom, viselkedésem. Tehát tulajdonképpen a lehetőségekhez képest jó nevelést kaptam, odafigyeltek rám.

E: Mennyire nevelték szigorúan?

Cs. L.: Egy ideig keveredtek egymással a szigorú atyai pofonok és a liberális elemek. Amíg nem lehetett tudni, hogy jó tanuló leszek-e, addig anyukám ott ült mellettem és vette át velem a leckét. Amikor az általános iskola második-harmadik osztályára világozássá vált, hogy könnyen tanulok, és viszonylag kevés befektetéssel az elsők között vagyok az osztályban, s a tetejében még teljesen önállóan is megállom a helyem, akkor már mindent rám hagytak. Tehát szabad volt este tízkor hazamenni az utcáról, szabad volt a csínytevés, amíg ez bizonyos határt nem lépett túl. Aztán elkezdtem sportolni, evezni hetedikes koromban, ami tartást adott, és némi fegyelmezettséget is, ami egy kicsit kompenzálta a kilengéseket. Alapvetően szabad légkör vett körül, nem éreztem túlzó korlátokat a részükről. A megmaradt határokról pedig úgy tűnt, hogy jogosak, elfogadhatóak.

E: Említette a szülők beállítódását, hogy szembeálltak a rendszerrel, de megbízták magukat. De milyen volt a viszonyuk a politizálásban, a politikusokhoz?

Cs. L.: A politizáláshoz? Ódzkodtak tőle. Tabuként kezelték. Tehát nem volt szabad szidni például Papp „Gyurkát”, aki a város párttitkára volt. A papám a barátaival csak suttogva beszélt róla. Tartottak a rendszertől, félték annak képviselőitől, és attól, hogy bármilyen megtorlás érheti őket, akár a munkahelyükön, akár máshol. Egyébként ebbéli félelmük nem volt alaptalan. Később pedig abba az SzDSz-es szavazótáborba tartoztak, amelyik markáns antikommunista vonásokat mutatott, és amelyik titkon remélte az igazságtételt meg a felelősségre vonást. De ezt csak a szavazatukkal fejezték ki. Aztán nagyon keserűen élték meg a változásokat. (Például előfordult városunkban, hogy páran azok közül, akik a korábbi MSzMP-elithez tartoztak, az Antall-kormány alatt templomba kezdtek járni, és az első sorokban énekeltek.) És továbbra sem foglalkoztak a politikával. Mióta politikus lettem, azóta ők is nézik a híradókat, figyelik az eseményeket, van véleményük.

Nem is lettek párttagok, következetesen távol tartották magukat a politikától, és engem is óva intettek attól, hogy politikusnak menjek.

E: Vallásosak voltak a szülei?

Cs. L.: Mind a ketten római katolikus családból származnak, de nem vallásosak. Talán a lelkük mélyén hívőnek számítanak, de ez a mindennapokban abszolút nem volt tetten érhető. Tehát mindenféle vallásos rituálé hiányzott a családi életből. Minket is megkereszteltek, a húgom első áldozó is volt, de ennél több nem történt. A vallásnak nem jutott szerep a gyerekkorunkban.

E: Voltak-e olyan ünnepek, hagyományok, amiket tartottak?

Cs. L.: A húsvétot és a karácsonyt ugyanúgy tartottuk, mint általában az emberek döntő többsége. De nem volt más alkalom, ami közelebb hozta volna a vallást. Az általános iskolai osztályomban például csak egy fiú jött igazán vallásos családból. Nem is tudunk vele „mit kezdeni”. Tiszteltük, de egy kicsit csodabogárnak is tartottuk, mert egy erősen materiális környezet vett körül bennünket. Rengeteg tsz-dolgozó, gyári munkás, és nagyon sok párttag szülő gyereke járt az iskolába.

E: Milyen családi ünnepek voltak?

Cs. L.: Jellemzően a névnapozások voltak a legkiemelkedőbb családi ünnepek és a nagyobb baráti összejövetelekre alkalmat adó időpontok. Aztán a május elsejékre emlékszem, mint kötelező rendezvényekre, amikor apám brigádjával ki kellett menni felvonulni. De ezt gyerekként hallatlanul élveztem. Rengeteg fiatal szaladgált a vurstliban, jópofa spicces felnőttek, és buli reggeltől estig. Tehát körhinta, céllövölde, virsli evés. Középiszkolásként meg ekkor lehetett a legeredményesebben csajozni, versenyt lőni a céllövöldében stb. Gyakran a már említett Jóska bácsi mondta a beszédet a szomszédból, akinek persze nem kellett mikrofon, mikor a promenádra kiállt, olyan érces hangja volt, hogy betöltötte a teret. Sorolta a különféle gyárak eredményeit, hogy hol teljesítették túl a tervet. Az egész elképesztően szurreálisnak tűnt. Vidám május elsejék, ingyen virslik az egyik oldalon, másrészt meg tudtuk, hogy hazugság és diktatúra van mögötte a másik oldalon.

E: Hogy érezte magát az általános iskolában?

Cs. L.: Az alsó tagozathoz inkább negatív élmények kötnek. 12–13 éves koromban lendültem át egy visszahúzódó, könyvmoly, sokat olvasó kislányból – aki például könyvtár szakkörre járt, csupa lánnyal együtt – a ló másik oldalára. Hirtelen géppel felnyírt, zselézett frizurám lett, érdekelni kezdtek a lányok, beiratkoztam evezni, lefogytam, megnőttem, sportos, társasági sráccá váltam. Időközben közéleti emberré is kinőttem magam. A gimnáziumban már lapot alapítottam, valódi diákújságot.

E: És az általánosban?

Cs. L.: Jólesett, hogy az általános iskolában nagyon tiszteltek azért, hogy sokat olvasok. Én voltam a legjobb fogalmazó az osztályban, mindig felolvasták az aktuális írásaimat, de mondjuk az iskolai verekedésekben már nem tudtam részt venni. Ott mindig én húztam a rövidebbet, inkább elmenekültem. Hetedik-nyolcadikra ez hirtelen megváltozott, akkor már nem mertek velem szemben kiállni. Olyan érzésem volt, mintha a Gumi Tarzan című gyermekregény életre kelt volna. A kamaszkor megváltás volt számomra.

E: Megváltozott a viszonya a tanárokhoz is?

Cs. L.: Megmaradtam jó tanulóknak, de például a reáltárgyakra már kevésbé figyeltem, a biológia, kémia alig kötött le, a történelem kezdett el intenzíven érdekelni. Már nem csak ifjúsági kalandregényeket olvastam, hanem próbáltam kapcsolódni a politikához is.

A rendszerváltás alatt a román forradalom volt az a bombasztikus élmény, amikor magával ragadott a gépszíj.

E: Ezzel hogy találkozott?

Cs. L.: Akkor voltam elsős gimnáziumi tanuló, és történelemórát tartottunk. Borzasztóan érdekelt a történelem, kivettem a fél városi könyvtárat, végigolvasni persze nem tudtam mindent. Emlékszem, hogy ezen az órán azt kérte a történelemtanárnok, hogy említsünk legalább egy olyan nevet a jelen közéleti szereplői közül, akit tisztelnek az emberek. És akkor egy lány bekiabálta Tőkés László nevét. Mindenki egyetértett abban, hogy talán ő az egyetlen, akiről ez akkor elmondható volt. Akkor következett be a forradalom, azokban a napokban, ráirányult a figyelmünk. Kimentünk, mécsest gyűjtöttünk az aradi vértanúk emlékművénél Karácsony másnapján, és lestük az eseményeket. Ettől kezdődően kóstolgattam bele a helyi politikába, csaknem valamennyi bajai pártszervezet háza táján megfordultam barátaimmal. 1990 tavaszán az idősebb, negyedikes gimisek közül már többen „rákaptak” a Fideszre, az MDF-re, és az SzDSz-re. Én gólyaként a farmerdzsekimre mindegyik ellenzéki párt jelvényét kitettem. Egymás mellett a Fidesz, az MDF, az SzDSz, a Kisgazdapárt... Egyedül az MSzP nem, akkor ez érthető volt.

E: A négy párt közül melyikhez állt legközelebb?

Cs. L.: Először abszolút az SzDSz-hez, amelyik a legszimpatikusabbnak tűnt, meg a Fideszhez persze. És amikor anyukámék megkérdezték, hogy kire szavazzanak, határozottan azt mondtam, hogy az SzDSz-re. Bár én talán a Fideszre voksoltam volna, mert fiatal, liberális, nyugatos pártnak láttam, a szabadelvűség képviselőjének. De végül is az MDF nyert, és színre lépett Antall József, akinek a politikai gondolkodása váratlanul vonzani kezdett. Stratégaként jelent meg, nagyon céltudatos államférfinak mutatta magát. És én akkor még alig tudtam különbséget tenni jobb- és baloldal között. Úgy tűnt, hogy a parlamentnek szán főszerepet a politikában, s hogy határozott elképzelései vannak az alkotmányos berendezkedésről. A szabadság zálogának tűnt, hogy nagyon merev határvonalat húzott az előző rendszer és az új közé. Sokat jártam az MDF helyi ifjúsági szervezetének összejöveteleire is 90 késő tavaszán. De aztán a taxisblokádnál, amikor elkezdtem falni a napi- és hetilapokat, már tudtam, hogy ez nem az én utam, és visszatért eredeti vonzódásom a liberális pártok iránt.

E: Mi volt az, ami az MDF-ben nem tetszett?

Cs. L.: Gazdaságpolitikailag dilettánsnak, stílusát tekintve pedig gőgösnek láttam az MDF-kormányt. A taxisblokádot a tévé közvetítette reggeltől estig, én is kimentem a taxisokhoz nézelődni, izgatott a dolog. Bár a szüleim például óva intettek tőle, mondták, hogy így kezdődött 56 is, tehát bennük megmaradt az a gondolkodás, hogy nem szabad beleártani magunkat a politikába...

E: Baján is volt taxisblokád?

Cs. L.: Igen, ott is volt, és borzasztóan érdekelt, hogy most mi lesz. Megint forradalmi hangulat lett úrrá rajtunk, rátapadtunk a hírekre, a televízióra. Emlékszem, hogy az egyetlen racionálisan gondolkodó embernek az akkori garnitúrából Palotás János tűnt, aki képesnek látszott kezelni ezt a krízist, miközben mögötte szerencsétlenkedett a kormány. Leszámítva mondjuk a pizsamás interjút, ami üdítő kivétel volt. Ennek ellenére itt végleg leszámoltam az antalli illúzióval.

E: Az MDF-hez való kötődés gyakorlatilag mit jelentett?

Cs. L.: Két-három hónapig eljártam az IDF összejöveteleire, de jóban voltam a másik oldallal is, tehát ez nem okozott gondot. Egy éles szóváltásnál, az első szekértábor-élményenél azonban elment a kedvem az egésztől.

E: Térjünk rá a középiskolára. Hogyan alakult nyolcadik után a pályaválasztása, iskolaválasztása?

Cs. L.: Felvettek a bajai III. Béla Gimnáziumba, ami akkor is egy elit vidéki középiskolának számított. A gimnáziumi osztályfőnököm egy fiatal reformer tanár lett – matek-angol tagozatos osztályba jártam –, matematikát és fizikát tanított, komoly, hivatástudattal rendelkező, újíto szellemű, kísérletező kedvű tanár volt, aki elsősorban gondolkodni, az összefüggéseket látni tanított minket. Kaptunk régivágású, nagy műveltségű történelemtanárt is, és egy remek, szuggesztív előadó, elemző, gondolkodásra tanító fiatal irodalomtanárt. Ez a három pedagógus együtt határozta meg a gimnáziumi éveket, formálták gondolkodásunkat, s nagy hatást gyakoroltak, nemcsak rám, hanem sok más társamra is. Egykori osztályfőnököm most közoktatási helyettes államtitkár, Sipos János a neve. Meglepődtem, amikor megtudtam, hogy Magyar Bálint őt kérte fel. Kiderült, hogy miután elballagtunk ő még mélyebben beásta magát a neveléstudományokba, komoly szakértővé vált, s most így ő viheti a közoktatási reformot, aminek én nagyon örülök. A gimnáziumi élmények alakították legerősebben személyiségemet, és legboldogabb éveimnek is ezeket tartom. Az osztályfőnökünk nagyon sokat foglalkozott közösségteremtéssel, ügyelt a kohézióra, arra, hogy egy csapat legyünk, és erősen motivált mindenkit arra, hogy továbbtanuljon. Az első és legfontosabb szempont az volt, hogy sikeres felvételit tegyünk, hogy mindenki a képességeinek megfelelő egyetemre-főiskolára tudjon beiratkozni. Ebben nagyon céltudatos volt, és minket is azzá tett. Én korán kiválasztottam, hogy az állam- és jogtudományi karra kívánok menni, bár nem a jog-, hanem az „államtudomány” része érdekelt, tehát amiről azt véltem, hogy a politika háttere.

E: Milyen volt a társaság, az osztálytársak, barátok, haverok?

Cs. L.: Igazi színes egyéniségek, óriási fazonok, de persze akadtak különcök is. Volt őt nagyon jó barátom, akikkel ugyanolyan jó csapatot alkottunk, mint a régiekkel az általános iskolás évek alatt az utcában. Sülve-főve együtt voltunk. Együtt hajtottuk a lányokat, együtt fociztunk, együtt mentünk bulizni, és együtt maradtunk bent a gimnáziumban minden hétköznapi sokszor este kilencig. Élveztük az együttlétet meg az iskolát. Igazi második otthon volt ez a sulis, nagyon kellemes helyszín. Emellett a városi társadalmi élet egyik központja volt 89 és 93 között. Progresszív tanárai voltak, akik városszerte ismertnek számítottak, és meghatározóak voltak a város közéletében.

E: Gondolom a tanárok azért cserélődtek...

Cs. L.: A mi négy évünk alatt nem. Volt egy iskolairányító garnitúra, amelynek a tagjai olyan 55–65 év közötti urak voltak. Belőlük állt az általunk csak arisztokratikusnak titulált iskolavezetés. És voltak a minket tanító fiatal tanárok, köztük az osztályfőnököm is, akik a változtatás szellemét, a liberális gondolkodást, egy új stílust képviseltek mind a tanításban, mind a diákokkal való viszonyrendszerükben, mind az iskolai programokban. Mi meg szurkoltunk nekik. Tehát ez közel hozott minket egymáshoz a helyenként konzervatívnak tűnő iskolavezetéssel szemben. Ilyen értelemben volt egy egymásrautaltság köztünk. Az is jellemző, hogy az osztályfőnököm lett az új igazgató 95-ben, mikor a régiek elmentek. Tehát ennek az új szellemű csapatnak ő lett a vezéralakja, és onnan jött fel államtitkárnak 2002-ben. 89 és 91 között egy korábban nem tapasztalt eufória uralta a légkört, az iskolát, a várost, és mindent. Az új tavasz, a rendszerváltás szele körbelengte a családokat, az iskolai közösségeket, az egész várost. Fantasztikus életérzés, amit lehet, hogy most túlbecsülök, de mindenképpen a meghatározója volt akkori napjainknak. Mindenki tele volt várakozással, megkönnyebbüléssel, hogy vége van a diktatórikus idő-

szaknak, új, jobb kor köszönt ránk. Pezsgett a város, rengeteg helyi tüntetést, demonstrációt tartottak. A pártok összeálltak, és minden létező negatívum ellen tüntettek – pl. az ellen, hogy bementek az orosz csapatok Vilniusba, aminek nem sok gyakorlati köze volt hazánkhoz. De ilyen szimbolikus, áthallásos témákban is képesek voltak közösségi rendezvényekre menni az emberek. Mi pedig ott voltunk valamennyin. Azokban az időkben szokásos volt, hogy mondjuk szerda este nem haza megyek, hanem megnézem a tüntetést, vagy elmegyek egy politikai rendezvényre. Nagy tömegek verődtek össze.

E: Csak a városban voltak ilyenek, vagy az iskolában is?

Cs. L.: Csak a városban, az iskolát nem uralta a pártpolitika. Kisarkítva úgy festett, hogy majd mindenki szimpatizál a rendszerváltó pártokkal, s nem volt ilyen, hogy jobb meg baloldal. Nekem az is meglepetés volt, hogy az osztályfőnökömről később kiderült, hogy jóban van a mi köreinkkel. Mindig konzervatívabbnak hittem őt, bár a pedagógiában tényleg a liberális reformszellemet képviselte. Tehát nem volt pártoskodás, hogy mondjuk a magyartanár MDF-es lett volna, és fújta volna az SzDSz-es matektanárra. Szó sem volt ilyesmiről. Mi, '74–76-osok voltunk a demográfiai csúcs, és emiatt 3–4 osztály helyett 5–6 indult egy évfolyamon. Belaktuk az iskolát, egy új szárnyat is kapott a gimnázium. Volt még egy nagyon jellemző modernista beütésű konfliktus, amikor a ciszterci rend vissza akarta venni az iskolát. Egységfront alakult ki a tanárok és a diákok között abban, hogy „nem adjuk oda” az ismeretlen atyáknak, akikről úgy véltük, hogy egy anakronisztikus világot képviselnek. Eljártunk ugyan hittanra, mert szerveztek nekünk órákat a ciszterci atyák, de a gimnáziumot nem akartuk, hogy átvegyék, mert féltettük a szabad szellemiségét és leginkább tanárainkat, akik nem vállalták volna tovább a munkát.

E: Gimnazista korában járt hittanra?

Cs. L.: Eljártam hittanórákra. Egy ciszterci szerzetes, Keve atya tartotta, akivel én személyesen nagyon jó viszonyt ápoltam, mert alapítottam egy gimnáziumi újságot, és több alkalommal interjút készítettem vele. Meg érdekelt is a dolog. Szerveztek egy délutáni szemináriumot, amire az egész évfolyam eljárhatott. Komolyan vettük, mert érdekelt minket. Kíváncsi voltam a Bibliára, tudtam, hogy ez az általános műveltség legfontosabb eleme. Ettől még nem kezdtem templomba járni, de nemes dolognak tartottam, hogy hittant hallgatok. Nem bizonyult túl népszerűnek, száz emberből jó, ha tizenöt maradt a kurzus végére. A fenntartói konfliktus is itt dőlt el, miután kiderült, hogy mentalitásuk, életfelfogásuk, kommunikációs stílusuk gyökeresen eltér tanárainkétól.

E: Milyen lapot alapított a gimnáziumban?

Cs. L.: Nagyon vonzott az újságírás, a média. 15–16 évesen lettem diákújságíró. Kitaláltam és megszerveztem a Bélap című újság kiadását, amely a III. Béla Gimnázium lapja volt, és hamarosan sikerrel toboroztam egy jó írógárdát is hozzá. Ezt követően elkezdtem dolgozni a városi hetilapnak, majd egy magán-televíziónak is, amit nagy előrelépésként éltem meg, mert kinyílt előttem a világ általa. Simpson motorral, majd egy kis lila FIAT 500-as kocsival jártam a várost, vettem egy diktafont, és interjúkat próbáltam készíteni érdekesebbnél érdekesebb személyekkel. Ezzel teltek a délutánjaim, amikor nem a barátaimmal lógtam, és még egy kis pénzt is kaptam érte, egy-kétezer forintot egy-egy cikkért. Volt olyan is, hogy publicisztikát írtam, például a nemzettudatról a helyi lapba. És pozitív kritikákat kaptam, nemcsak a szerkesztőségi társaimtól, hanem másoktól is. Kedden lapzártakor, amikor rendszerint halászlével zártuk a munkát, órákig csevegtünk, s közben rengeteg fogást, sok anekdotát lestem el az újságíróktól. A szerkesztőség igazi szellemi műhely volt, több irodalmi műfaj képviselői verődtek össze benne. Motivált,

hogya a saját írásaim is megjelenhettek a város ismert értelmiségei, tollforgatói mellett. Ezt aztán két évig műveltem, az érettségi vizsgáig.

E: Az interjúk neves személyiségekkel készültek?

Cs. L.: Igen. Például emlékszem, hogy Bauer Tamás megjelent a városban, és megkért a főszerkesztő, hogy készítsek vele interjút. Megkérdeztem, hogy ki az a Bauer Tamás? Valami közgazdász – mondta. És akkor a Bauerrel megjelent egy nagy interjúm. De ugyanígy Orbán Viktorral. Vagy 18 évesen csináltam egy nagyobb lélegzetvételű interjút Fodor Gáborral is. Ezek mind megjelenhettek. A másik a publicisztika volt. Ha valami ünnep volt, akkor engem kért meg a főszerkesztő, hogy mondjuk október 23-ról, írjak, mint ifjanc, hogy én hogy látom. És akkor címlapon jelent meg a cikkem a városi hetilapban, ami pokoli jó érzés volt magamfajta amatőrnek. Kétszer is kitüntettek az ún. Gondán Felicián-díjjal, amit a jó tollú magyarosok kaphattak meg.

E: Közben ez a gimnáziumi lap is megmaradt?

Cs. L.: Igen, közben azt is szerkesztettem-menedzseltem, havonta-kéthavonta jelent meg. Szerző volt benne például a magyartanárom is. Magát a lapot is kitüntették, és a mai napig létezik is. A gimnáziumomban, és a jogi karon is oroszlánrészt vállaltam egy-egy lap alapításában, és mindkettő továbbélt, ugyanazon a néven.

E: Azt mondta, hogy ezekben az időkben eufórikus hangulat volt a városban, a családokban... A maga családjában ez hogy jelentkezett?

Cs. L.: Apám nagyon erős dohányos volt, ám a rendszerváltásra tekintettel 1990. május 1-jén lerakta a portis dobozt, és azóta sem szívott el egy szálát sem. Alkoholt sem iszik azóta, egy kortyot sem. Neki ez szimbolikus jelentőségű, fontos tett volt. Új világ jön, vége a kommunizmusnak – azt hiszem, valami ilyesmit jegyzett meg. Aztán jött a nagy csalódás, amikor bezártak a gyárak, és a város fele munkanélküli lett. A legtöbb családban megjelent a munkanélküliség. Na, akkor szűnt meg az eufória, s csattant el az első kijózanító pofon.

E: Baján milyenek voltak a választási eredmények 90-ben, melyik párt jött ki győztesen?

Cs. L.: Az országgyűlési képviselői pozíciót az SzDSz jelöltje nyerte el, masszív többséget szerezve, az önkormányzati választásokon pedig az MDF győzedelmeskedett. Nem értettem, hogy miért pont fordítva zajlott, mint az országos folyamatok. Megnyerőbbnek tűnt a liberális polgármesterjelölt, ám mégis a Fórum nyert. Talán azért, mert jobban megszervezték a kampányt, ügyesebb volt a jobboldal.

E: Azt, hogy maga aktivizálódott, hogyan fogadták a szülei?

Cs. L.: Nem elleneztek, jöllehet elnéző mosollyal fogadták, hogy na, a kis naiv, majd rájön, hogy semmi értelme. Céloztak rá, hogy olyan igazságtalan a világ, hogy nem érdemes közéleti szerepet vállalni, és mások érdekeiért kiállni, mert ráfaragok. A belső indítatásomat talán az acélozta meg, hogy megint szembe kellett szállnom velük. Hogy fontos volt nekik megmutatni, hogy igenis lehet segíteni az embereken. Nemrégiben úgy hozta a vak véletlen, hogy egy idősebb barátommal Érden, ahol alpolgármester vagyok, egy néninek talán az életét mentettük meg. Szörnyű körülmények között betegen és egyedül élt egy asszony. Miután betelefonáltak, azonnal kimentem, beültettük a kocsiba, elvittük a szociális ellátó intézményekhez, s szereztem neki helyet az idősök otthonában, a kórházi kezelésnek köszönhetően a meggyógyulhatott. Az ilyenek konkrét esetek miatt már érdemes volt belevágni. Anyám nevelésére vezetem vissza, hogy az egyszerű emberekkel is pont ugyanúgy bánok, mint mondjuk a cégvezetőkkel. Talán mert egy kicsit szüleim egykori helyzetét is látom bennük, a védtelen kispolgáret. A liberalizmus szá-

momra a kisember védelmét is jelenti az állammal, a hatalmasságokkal, vagy éppen az önkényeskedő tőkessel szemben. Ezt a politikai felfogást pedig Göncz Árpád testesíti meg számomra leginkább.

E: Melyik egyetemen tanult tovább?

Cs. L.: A jogot választottam, de ha lett volna magyar politikusképző főiskola vagy egyetem, természetesen oda adtam volna be a jelentkezésemet. Láttam, hogy a jogászoknak mind a helyi, mind az országos politikában kitüntetett szerepük van. Ilyen volt akkoriban Tölgyessy Péter vagy Kónya Imre, és Baján is jogász végzettségű volt a legtöbb rátermett helyi politikus. Úgyhogy ez nagyon tudatos választás volt, készültem rá, s majdnem maximális pontot is kaptam a felvételin. Szegedre jelentkeztem, mert irodalomrajongó voltam, s József Attila, Juhász Gyula kijelölte az utat. Másrészt azt gondoltam, hogy azért is Szeged, és nem Pécs – a bajaiak többsége Pécsre ment –, mert ott élénkebb a közélet, és már korán elkezdhetek politikával foglalkozni. Akár így is lehetett volna, mert egy csoportba kerültem Újhelyi Istvánnal, aki később a Fiatal Baloldal elnöke lett, és már egyetemistaként kezdett politizálni a BIT-ben, s engem is kapacitált – eredménytelenül – a helyi szervezetbe. '93 őszén jelentkeztem az MTV Szegedi Körzeti Stúdiójába szerkesztő-riporternek. A portán rögtön elmondták, hogy így az utcáról nem vesznek fel, de éppen most hirdetnek egy „riporter kerestetik”-versenyt, ha lennék szíves ott próbálkozni. Diákújságíró voltam, jelentkeztem, és egy válogatóverseny alapján bekerültem a legjobb hat közé. Felvettek gyakornoknak, és még egy külön képzésre is eljárhattam, amit Horváth Ádám vezetett. Úgyhogy elkezdtem dolgoztatni a Magyar Televízió Szegedi Körzeti Stúdiójában, és akkor egy pillanatra azt gondoltam, hogy talán mégis a média az igazi választás, ezzel ki tudom egészíteni az ösztöndíjamat is, tudok keresni. De valahol monoton dolognak tűnt. Másrészt megismerkedtem Pécssett a leendő barátnőmmel, mert átjártam gimis barátaimhoz, és láttam, hogy ott mennyivel pulzálóbb a helyi közélet. Volt egy fiatal értelmiségi klub, amelynek a vezetője egy politológia-tanár volt. Szegeden ezzel szemben kevés élmény várt rám az egyetemi közéletben, illetve a kollégiumi világban. Vettem egy nagy levegőt, megcsináltam jól a vizsgáimat, átjelentkeztem Pécsre, és belevetettem magam a helyi egyetemi közéletbe. Évfolyamképviselő, kulturális titkár, hallgatói önkormányzati vezető lettem. Ismét alapítottam társaimmal egy lapot, *Expressis Verbis* néven a jogi karon, ami azóta egy profi újsággá nőtte ki magát. Csináltam egy egyetemi talk show-t, közéleti fórum műsort, amelynek „Deákné Vászna” volt a neve, és ezen a magyar politikai élet majd mindegyik jelentős figuráját vendégül láttam. Ez egyetemi közönség előtt zajlott, hol előadótermekben, ha éppen be tudtunk csúszni, hol kollégiumi ebédlőkben, és műsoronként 100–300 fős közönséget vonzott. Ott volt vendégként Békesi László, *horribile dictu* Csurka István, Magyar Bálint, Boross Péter, Pethő Iván, Orbán Viktor, Torgyán József. Tehát végigzongoráztuk a pártokat, mindenkit módomban állt személyesen megismerni. Ebből aztán rövid időre műsor is lett a Pécs TV-ben. Nagyon intenzív négy évet töltöttem a pécsi jogi egyetem és a város közéletében. Időközben „átvettem” a helyi Fiatal Értelmiségi Klubot, elnökévé választottak, és ott is sikeres, hasznos rendezvényeket szerveztünk barátaimmal.

E: Ideológiailag hol tartott akkor?

Cs. L.: Szociál-liberálisnak vallottam magam, és már sokkal könnyebb volt a választás. Volt egy rém avitt MSZP, Horn Gyulával, aki egy huszonéves egyetemistától nagyon távol állt. Volt egy teljesen szétbomlott, anakronisztikus jobboldal az MDF nyomain. Akkor még a Fideszről nem lehetett tudni, hogy hova megy, egyrészt, hogy eltűnik-e, aztán, hogy ma-

rad-e liberális. Tartósnak bizonyult kirándulásuk a jobboldalra számomra vállalhatatlan volt. Akkor még nem volt jellemző az a megosztottság a politizáló egyetemistákra, mint ami 2000 után kialakult, ezért a pártpolitika nem is volt gyakori beszédtema.

E: Ki volt szimpatikus akkor a politikusok közül?

Cs. L.: Talán nem véletlenül, a liberálisok. A talk show vendégei közül egyértelműen Fodor Gábor és Pető Iván. Emlékszem, amikor Pető megjelent sportzakóban és kockás ingben, helyből magával ragadta a közönséget hűvös humorú, underground-os fellépésével. Lovasi András volt a meglepetésvendég hozzá, ketten együtt egy igen emlékezetes estet hoztak össze. A barátnőim odavoltak Petőért, akinek akkor volt a fénykora, pártelnök volt, és rendkívül szimpatikus volt benne, ahogy egy kicsit felülről nézte a politika bárdolatlanságait és napi esendőségeit. Fanyar értelmiségi attitűdöt képviselt, ami egy 68-as feeling-el párosult. Ugyanez a szimpátia jött le Fodor Gáborról, aki a fiatalága és közvetlensége miatt talán még közelebb állt hozzánk. Egyébként Orbán Viktorral is készítettem egy beszélgetős műsort, aki akkor még egészen más arcát mutatta. Tegezte a közönséget, sokat kérdeztük őt, jó válaszokat adott, kommunikációja abszolút mentes volt a nép-nemzeti sallangoktól. Tehát még átjárhatók voltak a határok az SzDSz és a Fidesz között az egyetemisták szemében. Nem tűntek jelentősnek a különbségek.

E: Amikor közeledett az egyetem befejezése, mit gondolt, merre fog elmenni? Milyen tervei, elképzelései voltak?

Cs. L.: Nem volt semmiféle közvetlen kötődésem a pártpolitikához. Azt gondoltam, hogy valószínűleg leteszem az ügyvédi szakvizsgát, és majd nyitok egy ügyvédi irodát, de nem Pécsen, mert rendkívül nehéz volt vidéken megélni jogászként, ha az embernek nem ott élt a családja, és nem volt meg a kapcsolatrendszere. 35–40 éves koromban meg majd beszállok egy liberális párthoz politizálni, terveztem a jövőt. Aztán mégis a média mellett döntöttem. Pestre jöttem fel dolgozni, mert volt egy üres hely az ORTT-nél, a médiához, ami egy ismerősön keresztül adódott. Azt gondoltam, hogy ez egyszerre jog, egyszerre média, ezt érdemes kipróbálni.

E: Milyen munka volt ez?

Cs. L.: Jogi referense voltam a monitoring osztálynak, én terjesztettem elő jogászként a testületnek elfogadásra az első tévéképernyő-elsötétítéseket. Hasznos fél év volt szakmailag, s közben megvethettem a lábam a fővárosban.

E: Véletlen volt, hogy Budapestre jött dolgozni az egyetem után?

Cs. L.: Nem, ez törvényszerű volt. Nem lehetett vidéken normális fizetéssel, normális álláshoz jutni. Egyenes út vezetett a fővárosba, mint az összes karriert dédelgető fiatal esetében. Az évfolyam fele feljött Pestre, most meg már a kétharmada itt van. Aztán 1999-ben jött egy másik állásajánlat. Fölvívott az egyetemi mentorom, közigazgatási jogász tanárom, egyébként SzDSz-szakértő, hogy van egy állásajánlat, egy közjogi méltóság mellett kabinetfőnöki teendőket kell ellátni. Kiderült, hogy Wekler Ferenc keresett magának az Országgyűlés alelnökeként egy fiatal jogászt. Mondta a tanár barátom, hogy jól gondoljam meg, mert az úr munkamániás, olyan mint egy katonatiszt, átlagon felüli szigorral, de a hely jó ugródeszka lehet, és megismerhetem a törvényhozást belülről. Bementem Weklerhez, aki olyan volt, amilyennek leírta; kikérdezett, aztán végül is megállapodtunk, engem választott, és elkezdtünk együtt dolgozni. Főnökömként nagyon korán megpróbált integrálni a pártba. Megkérdezte, hogy akarok-e indulni a 2002-es választásokon. Magamban maradtam még eredeti tervemnél, az ügyvédi egzisztencia megteremtésénél, de időközben megalakítottuk az Új Generációt, ami keresztülhúzta

minden jogászi szakmai számításomat. Wekleren keresztül megismertem az SzDSz-t, és nekem is szóltak, hogy indul az SzDSz ifjúsági szervezete, korábban nem volt ilyen, be kell lépni, ki kell próbálni. Mivel tudták, hogy korábban talk show-kat csináltam, engem kértek fel, hogy legyek az alakuló ülés moderátora. Emlékszem, hogy olyan 3–400 fiatal jött össze a Tímár utcában. Eleinte csak moderáltam a hozzászólásokat, aztán szép lassan elkapott a gépszíj. Miután az Új Generáció a kezdeti lendület után egy kicsit leült, létrejött a LIFT nevű szervezet, a Liberális Fiatalok Társasága, amelynek alelnöke lettem. Aztán amikor a Gusztos Pétert megismertem, aki Salgótarjánból jött Pestre, összeharagultunk, és együtt kezdtük újjászervezni az Új Generációt, ez 2001 őszén volt. Péter után két éve, hogy én töltöm be az elnöki funkciót az Új Generációban. Közben sikerült a bravúr, hogy mind a ketten bejutottunk az SzDSz ügyvivői testületébe. Rájöttünk arra, hogy nekünk fiataloknak érdemes összefogni a „nagyokkal” szemben, így könnyebben tudunk pozíciókat elérni. Előtte, valamikor 2000 tájékán, vettem egy nagy levegőt, és amikor az Új Generáció leült, és én még nem viseltem semmiféle tisztséget, akkor azt mondtam, hogy nem kockáztatom az egzisztenciámat. Éppen akkor alakult át a politikai kultúra, jött létre az új, nagy törésvonal. Nem biztos, hogy kell ez nekem. Kaptam egy jó ajánlatot egy ügyvédi irodától, amely sajtóperekkel foglalkozik – egy neves médiavállalat mellett működő irodáról van szó –, és kimentem oda dolgozni egy évre ügyvédjelöltként. Ismét Wekler hívott vissza 2000 végén – Demszky akkor lett pártelnök –, hogy jöjjenek be az SzDSz-székházba pártigazgató-helyettesnek. Ekkor kellett először „főnökként” viselkednem, több mint egy tucat embernek lettem a közvetlen munkaadója. Közel egy évig dolgoztam bent az apparátusban. Ez hozott vissza az SzDSz-hez, a politikához, és itt talált meg az Új Generáció újjászervezésének ötlete is.

E: Milyen terve vannak? Mit szeretne elérni a politikai pályán?

Cs. L.: A legközelebbi tervem az, hogy a március 19-i küldöttgyűlésen ismét ügyvivő legyek. Ez persze nem önmagáért való dolog, mert ez a pártnak a legfelső vezetése, felelősséggel jár. Szeretnék a 2006-os választásokon végre a Parlamentbe jutni. De nagyon izgat az önkormányzati munka is, tehát amit most csinálók Érden. Ez azzal járt, hogy megismertem egy város irányításának minden csínját-bínját, a csatornázástól kezdve, az oktatási rendszeren át, az utépítésig, a környezetvédelemig, az egészségügyig. Irtó sokat tanultam ez alatt a két év alatt, nagy szakmai, vezetési és emberi tapasztalatra tettem szert, s remélem, hogy a városomnak, az itt élőknek is hasznára voltam.

E: Hogy került Erdre?

Cs. L.: Kalandvágtyból mentem ki. Üres volt a választókerület. Volt egy nagyon kicsi lakás Pesten, azt eladtam, felvettem hozzá hitelt, és vettem egy régi, sátortetős házat, ami Érden nagyon olcsó volt. Bevállaltam az SzDSz-es képviselőjelöltséget, és jó eredményt értem el. Harmadik lettem, 8 százalékkal, és teljesen evidens volt, hogy ősszel folytatjuk az önkormányzatot. Az MSZP-vel kötöttünk egy jó megállapodást, együtt indultunk, és az alpolgármestert az SzDSz delegálhatta. Így lettem Érden önkormányzati vezető. Pusztán azon gondolkodtam, hogy főállásban csináljam-e vagy sem. Nagy kihívásnak tűnt. Olyan, mint egy budapesti kerület, de mégis külön nagyváros, 60 ezer ember – a megyei jogú rangot talán most fogjuk megkapni. Ugyanakkor ez egy olyan város, ami Európa legnagyobb faluja volt korábban, rossz az infrastruktúra, kiépítetlen a belváros stb. Tehát kreatív a munka, nekünk kell „kitalálni” a várost, szinte előről kell kezdeni mindent. Úgy hogy elvállaltam, kalandvágtyból is meg tudásvágtyból is, meg felelősség-tudattól is hajtva – főállásban. Kissé nyomaszt persze, hogy ezt a három funkciót nehéz

egyszerre betölteni: SzDSz-ügyvivő, az Új Generáció elnöke és Érd alpolgármestere. De eddig mégis úgy érzem, hogy ezek a tisztségek egymást erősítették. A nagy álmom egy nagyvárosi polgármesterség úgy 40 éves koromra. Az volna az igazi. A konkrét operatív munka, amikor a napi döntésekkel ügyeket lehet rögtön eldönteni. Egy kormányzati pozíció kevésbé izgatna, sokkal inkább ez. Tanulok tovább, hogy alkalmassá váljak rá, ha az élet úgy hozza, vagy ha eljön az ideje. Hál' Istennek, nagyon jó politikai iskolám van, jó terepen mozoghatok.

E: Még egy magánjellegű kérdést szeretnék feltenni, a párválasztással kapcsolatosan...

Cs. L.: Ez abszolút aktuális, mert május 15-én lesz az esküvőm.

E: És a leendő felesége milyen családból származik?

Cs. L.: Lelkesen szoktuk emlegetni Gigivel, hogy a „mozgalomban” jöttünk össze. A Liberális Fiatalok Társaságának egyik rendezvényén ismerkedtünk meg. Ő ráadásul politikus családba tartozik, mert Vásárhelyi Miklós unokája, aki az 56-os forradalom nagy alakja, a Nagy Imre-kormány sajtófőnöke, s egyúttal a pártom talán legbölcsebb alapítója, egykori politikaformálója. Apukája és az ő testvérei is ismert közéleti személyiségek. Úgyhogy náluk sok családi ebéd politizálásból is áll. Gigi általános iskolában tanít biológiát és kémiát. Irigylésre méltóan tiszta jellemű ember, amióta ismerem, csodálom, és szerelemmel szeretem őt.

E: Beszéljünk még egy kicsit a pártról. Milyen frakciókat lát az SzDSz-ben, és milyen a viszonya ezekhez?

Cs. L.: Ha muszáj áramlatokat leírni, akkor én három ilyet érzékelek, de nem biztos, hogy ezek mereven elkülönülnek. Van egyrészt a jelenlegi pártvezetés, ami a főszó. Van az egykori belső ellenzék, ami mára eléggé széthullott, tehát Fodor Gábor és köre, az elvi alapú politizálást favorizáló társasága, ha egy mondatban kell sommázní. Van egy nagyon érdekes formáció, a Demszky-vezette fővárosi SzDSz-frakció, ami egy kicsit „állam az államban”-ként működik nálunk. Most jóval kevesebb a konfliktusos helyzet, mint korábban. Volt egy nagyon éles szembenállás a Fodor Gábor vezette csapat és a pártvezetés között, de mára ez tompult. Ma a legtöbb tenni akaró politikust dinamizálási törekvések vezetnek. Sokat használt, hogy tavaly Fodor és Kuncze egymást erősítve inicializálta a miniszterelnök-cserét. Ott egy húrton pendült a társaság, csillapodtak az ellentétek. A kampány ismét jó hatást fog kifejteni, egységesen állunk fel 2006-ra.

E: Mi az, amit maga a pártban másként csinálna?

Cs. L.: Ami a párt célcsoportjait illeti, jóval nyitottabb lennék a rendszerváltás nemzedéke felé, egészen határozottan fordulnék a fiatalok irányába. Tehát fiatalos korosztályi üzeneteket fogalmaznék meg. Külsejében is fiatalos párttá tenném az SzDSz-t, új és új arcokat hoznék be. A 18–35 éves korosztály megszólítására nagy energiákat fordítanék. Itt jelentős tartalékokat látok. Nagyon örülök annak, hogy Kóka megjelenésével kapott egy friss lendületet a vállalkozói rétegek megnyerése, melyek mindig is meghatározóak voltak a párt szavazóbázisában. Ezen kívül kísérleteznék a zöld politikával, tehát erőteljesebben fordulnék a környezetvédelmi kérdések felé, és megpróbálnám olyan értelemben „bezöldíteni” az SzDSz-t, hogy ne jöhessen létre mellettünk egy olyan zöld párt, mint Németországban.

E: Hogyan látja a 2006-os választások esélyeit az SzDSz szempontjából?

Cs. L.: Hát, azt mondom, hogy a fák nem nőnek az égig. Gyurcsánytól nem kell megijednünk. Egyébként is úgy vettem észre, hogy megtaláltuk a jó választ az ő nevével fémjelzett jelenségre, tehát egy jóval liberálisabb, értékelvű kampányt kell folytatni. Az Új

Generáció pedig elsősorban a huszonévesek megszólításában kíván szerepet vállalni. Az utánunk jövő korosztályok számára a rendszerváltó nagy SzDSz még emlékképként sem sejlik fel, ilyen értelemben nincs nosztalgia-feeling-jük, viszont liberálisnak vallják magukat. Optimista vagyok, és azt mondom, hogy kitartó munkával, egy trendi kampánnyal összehozható egy jó, 8–10 százalékos eredmény.

E: Még egyetlen kérdés. Ha tíz év múlva beszélgetnénk, akkor hogyan, milyen helyzetben szeretne beszélgetni?

Cs. L.: Örülnék, ha egy olyan jó nevű politikusként beszélgethetnék Önnel, aki egy erős liberális párt képviselője, amelyiknek a parlamenti frakciója és vezetői dinamikusak, sikeresek, s ha kell, kiállnak elveikért. Szeretném, ha már egy olyan Magyarországon politizálnánk, ahol a társadalom meg a politika túllépett ezen a végletes kettéosztottságon, és ahol a politikusok azon törnek a fejüket, hogy az ország hogyan tudna élre törni az uniós versenyben. Tehát, nem egyszerűen a felzárkózással, hanem távolabbra mutató célokkal foglalkozhatnának. Egy lendületes, ám megállapodott, s önmagával is megelégedett liberális pártot szeretnék látni, amelyik olyan 10–15 százalék között mozog.

E: Amiben maga hol van?

Cs. L.: Mondjuk a meghatározó szereplők között.

Az interjút Matern Éva készítette

„Én alulról építem a mozgalmat, amelynek alapvető célja a szemléletváltás”

Kertész Krisztián, az MSZP Budapesti Közgazdasági Tagozatának alelnöke

Educatio: Kérlek, mutatkozz be.

Kertész Krisztián: Gazdaságpolitika szakirányos PhD-hallgató vagyok, gazdaságpolitika főszakirányon, és európai integráció mellék-szakirányon végeztem el a Közgázt. Jelenleg a disszertációm írom, és azon kívül igyekszem egy gazdaságpolitika tankönyvet összehozni. A jövőben az egyetemen szeretnék tanítani, valamint az is a célom, hogy amiről írok – gazdaságpolitikai reformok –, az a valóságban is megvalósuljon, ezért folytam bele valamelyest a politikába is.

E: Ezen kívül milyen ember Kertész Krisztián?

K. K.: Kertész Krisztián egy 27 éves srác, aki úgy döntött, hogy szeretné a világot egy kicsit jobbá tenni, hivatásának él, kutatásokat folytat, és igyekszik a kutatásait minél szélesebb körben terjeszteni. Először természetesen a pártban, abban reménykedve, hogy a párt átveszi és előbb-utóbb programmá emeli az elképzelését, és akkor ebből egy jobb Magyarország fog kikerekedni. Kertész Krisztiánt éppen ezért sokan idealistának tartják.

E: Miért fontos neked jobbá tenni a világot?

K. K.: Bocsánat, a világ kicsit túl nagy, maradnék az országnál. Én a gazdaságpolitika oldaláról, tehát szakmailag szoktam nézni ezeket a dolgokat. Gyökeres gazdaságpolitikai váltásra van szükség. Mivel a globalizáció és az informatikai forradalom hatására megváltoztak a világgazdasági szerkezetek, ehhez alkalmazkodnunk kell, hogy az előnyöket ki tudjuk használni. Ez gyakorlatilag államháztartási reformot jelent, ami szakmai kérdés.

E: Mikor kezdted úgy érezni, hogy változtatni, vagy segíteni akarsz?

K. K.: Ez mindig bennem volt, de a módja gyakorlatilag az egyetemen fogalmazódott meg, amikor szakmát választottam, és amikor eldöntöttem, hogy miből írom a doktrimat. De valamilyen szinten mindig is bennem volt. Gyerekkoromban például rendőrfelügyelő akartam lenni. A kedvenc tv-műsorom a Polip című filmsorozat volt, de olyan szinten, hogy föl van véve mind a 36 rész, és mindegyiket megnéztem vagy tízszer. Akkor az volt az álmom, hogy Cattani felügyelő módjára a maffia ellen fogok majd harcolni. Aztán voltak olyan álmaim is, hogy tanár legyek. Kutató is akartam lenni és mindig bennem volt az is, hogy vállalkozni szeretnék, tehát vállalkozóként szervezetet, vállalatot, céget építeni. Aztán rájöttem, hogy a politika az, ami mindegyiket egybe tudja gyűjteni, és talán mind a négy egyszerre meg tud valósulni. Így kötöttem ki a politikánál. Sokat gondolkodtam azon is, hogy műszaki vagy közgáz egyetemre menjek, mindig a reál tárgyak vonzottak. Amikor a Közgázra mentem, már szinte egyértelmű volt, hogy azon belül a gazdaságpolitika érdekel. Rájöttem, hogy tulajdonképpen ez az, ami a gyerekkori álmaimat megvalósítja.

E: Szerinted hány olyan politikus van most a parlamentben, akinek a közérdek fontos?

K. K.: Nem ismerem annyira az országgyűlési képviselőket, de szerintem nem sok. A politikai értékrend radikális megújítására lenne szükség. Persze ha valaki az egyéni érdekeit nézi, az tulajdonképpen természetes. Nemcsak a politikus nézi az egyéni érdekeit, hanem a zöldséges, az orvos, a tanár, és mind a 10 millió ember. A különbség az, hogy a piacon az egyéni érdekek nem mennek olyan élesen szembe a közérdekkel. A politikában viszont a lobbyk gyakran szembe mennek, és én ezt a rendszert tartom hibásnak. A rendszert úgy kell megváltoztatni, hogy az egyének önérdék-érvényesítőként a társadalmi közérdeket is szolgálják, ahogy ez általában a piacon működik. Pont ebből írom a disszertációm, tehát a témám a piaci és a kormányzati tökéletlenségek felkutatása, és annak a nemzeti jövedelemmel való kapcsolata. Tehát mik azok a területek, ahol a piac, illetve a kormányzat kudarcot vall, hogyan lehet ezeket minimalizálni, és ezáltal a nemzeti jövedelmet maximalizálni.

E: Hova akarsz eljutni politikusként?

K. K.: Erre még nem tudok válaszolni, de a rendszert mindenképpen szeretném megváltoztatni úgy, hogy Magyarországon a politikában az egyéni érdekek ne ütközzenek a társadalmi közérdekkel. Ehhez strukturális változásra van szükség, új politikai értékrendre és államháztartási reformra az egészségügytől a közigazgatásig, az adóreformtól a környezetvédelem-politikáig minden területen.

E: Milyen pozícióból akarod ezt megvalósítani?

K. K.: Mindenképpen országos politikai szinten, mert ez egy komplex rendszer, és az államháztartási reform csak átfogóan képzelhető el. Ez nem képzelhető el önkormányzati szinten, de nem tudom pozícióhoz kötni, mert nincs olyan pozíció, ami szükséges és egyben elégséges is lenne. Egy miniszteri vagy miniszterelnöki pozíció sem elégséges ennek a megvalósításához, mert még egy miniszterelnök sem tud egy átfogó államháztartási reformot egyedül megvalósítani, ha ez nincs benne a társadalmi köztudatban, nincs benne a párt szemléletében. Egy pártprogramot még egy pártelnök sem tud egyedül elfogadtatni. Ha viszont a szemlélet a pártból kiindulva, a médián keresztül a társadalmi köztudatba bekerül, akkor az egész már pozíció-független. A megvalósításhoz kellene persze jó szakértők, és ha engem jó szakértőnek tartanak, akkor szívesen vállalnék szerepet akár kormányzati szinten is. De ez nem azon múlik, hogy mi az adott pozíció, hanem azon, hogy megvalósítható-e a program. Bokros Lajos is azt mondta, hogy vannak

olyan alapelvek, amelyek mellett elvállal egy pénzügyminiszterséget, és vannak olyan alapelvek, amelyek alapján semmit se vállal.

E: Hogyan tudod összeegyeztetni egy párttal hosszú távon a saját elképzeléseidet?

K. K.: Máshogy nem lehet, mint párton belül. Szerintem a párt támogatása ehhez elengedhetetlen. Ehhez a programhoz általános szemléletváltásra van szükség, és propaganda kell. A népoktatáshoz viszont hatalmas médiaháttér kell. Ez pedig kinek van meg? Nyilván a politikusoknak és egy politikai pártnak, pl. az MSZP-nek. Tehát elengedhetetlen, hogy a gondolatok először is pártprogrammá váljanak.

E: És ha mégis egyedül maradsz a párton belül?

K. K.: Ennek van reális esélye. De hogyha ez bekövetkezne, akkor kilépnék a pártból.

E: Miért pont az MSZP-t választottad a programod megvalósításához?

K. K.: Az MSZP-ben láttam meg azokat a csírákat, amelyekből ki tud fejlődni egy új szemlélet. Az MSZP változás alatt áll, nagyon lassan halad, de halad, és az az irányvonal, amelyre fejlődik a szociáldemokráta irány, közel áll hozzám. A régi típusú jóléti államok már nem versenyképesek tehát szükség van egy új ideológiára, másutt is, nemcsak Magyarországon. Az MSZP szép lassan most erre felé megy.

E: Mióta van ez az irányvonal? Gyurcsányhoz kötődik, vagy már korábban is megvolt?

K. K.: Gyurcsány személye nyilván felgyorsítja ezt valamilyen szinten. Az, hogy Gyurcsány hatalomra tudott kerülni, már ennek a folyamatnak a része volt. Én már korábban beléptem a pártba, mert már akkor éreztem, tavaly februárban, ennek a változásnak az előszelét. Azóta a Hiller-Gyurcsány vonal megerősödött, és ez tovább generálhatja ezt a folyamatot.

E: Korábban nem léptél volna be az MSZP-be?

K. K.: Nem. Illetve 95–98 között nagyon pozitív lépések is voltak, úgyhogy lehet, hogy beléptem volna akkor is, de akkor még gimnazista voltam.

E: Mesélj egy kicsit a családról, kezdjük a nagyszüleidnél.

K. K.: Nagymamáim korán meghaltak, nagypapáimat ismertem csak. Apai nagyapám kereskedő volt egész életében, rövidáruval kereskedett, akkor nem is volt mód másra, tehát piacon árult cipzárt, cipőfüzőt. Budapesti a család, de nagyon keményen éltek, vásárolt, éjszakákat aludt teherautók alatt, járta a vidéket és piacon árulta az apró rövidáru. Négy elemít végzett csak.

E: Apukádból mi lett?

K. K.: Ő pincér volt, és a szakmájában dolgozott jó 10 éven keresztül. A rendszerváltás után anyukámmal együtt közös vállalkozásba kezdtek, amit a mai napig csinálnak. Most már elváltak, de a vállalkozást még mindig együtt csinálják. Elegáns divatáru-üzleteik vannak. Apám estin tette le az érettségét a szakmunkásképző után.

E: Apád testvérei?

K. K.: Van egy bátyja, aki diplomata, jelenleg Brüsszelben dolgozik. Korábban a Külker minisztériumban dolgozott. Elvégezte a Közgázt, attasé is volt Iránban, Törökországban, és diplomataként dolgozik ma is.

E: Ő korábban párttag volt?

K. K.: Igen, minisztériumban dolgozott köztisztviselőként, és párttag volt.

E: Apukád is?

K. K.: Nem, ő sosem volt párttag.

E: Neki milyen viszonya volt a régi rendszerrel?

K. K.: Aktívan semmilyen, akár egy átlagos közembernek. Apukám egy kicsit konzervatív ember, de azért nem sírja vissza az előző rendszert.

E: Anyai nagyszüleid?

K. K.: Ukrán származásúak, édesanyám is Ukrajnában született. Édesanyám anyukája meghalt még a születésem előtt vonatbalesetben. Édesapja pedig tanár volt, német-latin szakos, Kijevben tanított a főiskolán. Édesanyám Munkácson született 1950-ben, és 19 éves korában jött Magyarországra. Nem beszélt magyarul, de magyar családból származik, ugyanis anyai ágon a nagyszülei magyar nemesek voltak. Anyukám nagyapjának még magyar volt az anyanyelve, de édesanyja már nem beszélt magyarul. Édesanyámnak is ukrán volt az anyanyelve, orosz iskolába járt, 19 éves korában jött át Magyarországra, és beiratkozott a Bölcsészkarra, magyar-ukrán-orosz-pedagógiai módszertan szakon végzett. Orosz tanár lett, és egy szakközépiskolában helyezkedett el.

E: Eszerint vannak rokonok Kárpátalján?

K. K.: Igen vannak, de megszakadt velük a kapcsolat. Már vagy 7–8 éve nem találkozom velük.

E: Hogyan alakult a szüleid élete?

K. K.: Édesanyám tanár volt, de előtte nagyon sok helyen dolgozott, rádióban, tv-ben, szinkrontolmácsként. Apukám pedig a vendéglátóiparban dolgozott, olyan 10 évig volt pincér, aztán 5 évig egy saját kis büfét üzemeltetett úgynevezett gebinesként. Ez még a rendszerváltás előtt volt. Amikor 85–86-ban már lehetett átmeneti jellegű magánvállalkozásokat csinálni, akkor egy pjt-keretében tudtak egy üzletet venni a Róbert Károly körúton. Elegáns divatáru üzletként nyitották meg, és ebben a szakmában maradtak a mai napig. Amikor eljött a rendszerváltás, a privatizáció, és az akkori kedvező hitelfeltételek mellett licitre bocsátottak üzleteket, akkor ők is belevágtak. Ez nagyon kockázatos vállalkozás volt, lényegében teljes mértékben hitelekből finanszírozták, de úgy tűnik, hogy bejött. Most közepes vállalkozóknak számítanak. Van öt elegáns divatáru üzletük, és ebből élünk, hárman, sajnos három felé. Tehát a vállalkozás sikeres volt, de a magánéletünk kevésbé. Ők elváltak, és én is külön élek, a család szanaszét van.

E: Hol nőttél föl?

K. K.: A szüleim albérletben kezdték a Marek József utcában, a VII. kerületben. Aztán a Százados útra költöztünk, de csak egy pár évig éltünk ott. 4 éves koromtól 16 éves koromig a gyerekkoromat a Füredi úti lakótelepen töltöttem, az Örs Vezér tér környékén, egy 10 emeletes panel házban laktunk. Nagyon szerettem ott lakni, mert közel voltak a gyerekek, nagyon könnyű volt barátokat szerezni, könnyű volt összejárni. Foci pálya, pingpong, biciklizési lehetőség, minden sportlehetőség közel volt. Jó gyerekkorom volt, széles baráti körrel.

E: Milyen volt a családi élet?

K. K.: Gyerekkoromban nagyon jó volt, mindent megkaptam, amire csak vágytam. Olyan szempontból mondjuk nem, hogy a szüleim nagyon sokat dolgoztak, és keveset voltak otthon. Érdekes módon ez nem is nagyon hiányzott, mert ennek ellenére meg tudták adni azt, amire vágytam. Hétvégenként együtt voltunk, és nagyon nagy hangsúlyt fektettek a tanításomra. Amikor például leültem apukámmal játszani, akkor nálunk 4–5 éves koromban már az volt a játék, hogy apu megkérdezte mennyi 5x5, és nekem mondani kellett, hogy 25. Tehát a szorzótáblát még az iskolába menetel előtt megtanították nekem. Kevés időt töltöttem a szüleimmel, de az nagyon hasznosan telt.

E: Mást is tanítottak?

K. K.: A sakktábla felállítását 2 éves koromban tanultam meg, 4 évesen már tudtam sakkozni, 6 évesen, az első osztályban megtanítottam az osztálytársaimat is, aztán sakkver-

senyeket rendeztem, ahol mindenkit elvertem. Nagy szabadságot biztosítottak nekem a szüleim, olyan szempontból is, hogy állandóan mehettem játszani a többiekkel, mindig gyerektársaságban voltam, a társasági életre lettem nevelve. Olyan szempontból is nagy hangsúlyt fektettek a nevelésemre, hogy már 13 éves koromban Angliába küldtek ki tanulni.

E: Volt-e különbség közöttük a nevelési módszerekben?

K. K.: Volt különbség. Anyukám nevelési stílusa volt domináns. Apukám egy kicsit vonalásabb, diktatórikusabb nevelt volna, kevésbé dobott volna be a mélyvízbe. Több szabadságot élveztem anyukámtól.

E: Milyen az értékrendje édesapádnak? Milyen beállítottságú a vallás vagy a politika terén?

K. K.: Nem hiszem hogy a politika vagy a vallás fontos lenne számára. Politikával soha életében nem foglalkozott, és szerintem büdösnek is tartja, nem is szándékozik belefolyani a politikába.

E: Nem is szavaz?

K. K.: De igen, az MSZP-re szavaz, nem is hagynám, hogy másra szavazzon, de nem elkötelezetten. A vallásról nagyjából ugyanez a véleménye. Eléggé racionális, földhöz ragadt ember.

E: És édesanyád?

K. K.: Óróra ugyanezeket tudom elmondani, a politikától és a vallástól távol áll. Természetesen én vagyok számára a legfontosabb. Neki sajnos van egy nagyon nagy fogyatéksége, rosszul lát. Anyukám egy nagy jellem, le tudta volna hozni a csillagokat is az égről, mindenre képes lett volna, ha nincs ez a fizikai fogyatéksége. Nagyon rossz a szeme, majdnem teljesen vak, nem tud olvasni. Akkor kezdett el a szeme romlani, amikor egyetemista volt, és azóta folyamatosan romlik. Szemideg-sorvadása van, és ez a folyamat megállíthatatlan. Ő egy nagyon ambiciózus ember volt, és biztos, hogy nagyon nagy dolgokra lett volna képes, de szembe kellett néznie ezzel a betegséggel, és vissza kellett fognia az ambícióit. Így is sok mindent elért, mert a vállalkozást elsősorban anyukám csinálja, nagy sikerrel. A nulláról indulva fölépített egy vállalkozást, és egy családi vagyont hagyott rám, ami nekem anyagi létbiztonságot teremt. Nagyon megköszönhetem, és hálás lehetek a szüleimnek, hogy nincs azért fejfájásom, hogy miből fogunk megélni. Létbiztonságban vagyok, és ezt teljes mértékben nekik köszönhetem.

E: Ő milyen politikai nézeteket képvisel?

K. K.: Mind apukám, mind anyukám földön járó, racionális emberek, de a politikától távol állnak. Mindig is azt mondták, hogy a politika büdös, és nem is szeretnék belefolyani. Amikor én beléptem a pártba, először elég csúnyán néztek rám. A szüleim vállalkozásra születtek, anyukám egy nagy szervező egyéniség.

E: Milyen tanuló voltál az iskolában?

K. K.: Általános iskolában végig kitűnő voltam, gimnáziumban azért már becsúsztak 4-esek is.

E: Melyik általánosba jártál?

K. K.: Az Ond Vezér parki Általános Iskolában kezdtem, és az Álmos Vezér téri Általános Iskolában fejeztem be. Mind a kettő ott van a Füredi úti lakótelepen. Felsőben matek tagozatos voltam. Mindig nagyon büszke volt rám apukám is meg anyukám is.

E: Sportoltál?

K. K.: Fociztam gyerekkoromban a BVSC-ben. Nagyon szerettem focizni, már kisgyerekkorom óta. Később azonban lebeszéltek róla, abba hagytam, és nem éreztem nagy készte-

tést a foci iránt. Továbbra is nagy késztetést éreztem azonban a más jellegű önképzésekre. Magamat íratam be angol nyelvtanfolyamra, számítástechnikai tanfolyamokra. Azért is büszkék voltak rám mert már 9–10 éves koromban voltak céljaim. Hangsúlyozták anyukámék, hogy kevés olyan gyerek van, aki 10 éves korában úgy dönt, hogy különórákat vesz angoltól és önmagát beírja a tanfolyamra, sőt meg is keresi azt, hogy hol ingyenes. Együttal mindig is folytattam sportéletet, gyerekek között voltam, imádtam focizni.

E: Mennyire voltál jóban az osztály- vagy iskolatársaiddal?

K. K.: Nagyon jóban voltam.

E: A tanárokkal?

K. K.: Általános iskolában remek tanáraink voltak, gimnáziumban már kevésbé. Az általános iskolás osztályfőnökömet, Márta nénit, Révteleki Lászlónét imádtam, és a mai napig úgy nézek rá, mint az igazi pedagógusra. Minta-pedagógus volt.

E: Szerettek az osztálytársaid?

K. K.: Nem állítom, hogy én voltam az osztály közepe, de megtaláltam a hangot a többiekkel. Például futball-bajnokságokat szerveztem, szervező egyéniség voltam. Kialakult egy olyan 8–10 fős kör, aki nagyon szeretett, a többiek pedig elfogadtak.

E: 7.-es voltál, amikor először voltál Angliában?

K. K.: Igen, nyáron voltam 4 hétig Wimbourne-ban, nyelviskolában, angolt tanulni. Utána még többször, gyakorlatilag évente voltam Angliában. Voltam Bournemouth-ban, és voltam Londonban is nyelviskolában. Anyukámnak az volt az elve, hogy „dobjuk bele a mélyvízbe a gyereket, oktassuk, fejlesszük, tanítsuk.”

E: Ez akkoriban komoly pénz volt. Ismersz olyanokat, akik ezt akkor ugyanígy csinálták?

K. K.: Nem ismerek ilyet a 90-es évekből. Most már sokan mennek ki természetesen, de akkor ez még ritkaságnak számított.

E: Az általános iskola végén volt elképzelésed arról, hogy mi lesz belőled?

K. K.: Akkor csak azt tudtam, hogy nagyon érdekelnek a reáltárgyak, de nem tudtam, hogy mi akarok lenni. Gimnáziumban kezdett kialakulni, hogy vagy a műszakira vagy a közgazra megyek. A gimnáziumban fizika-tagozatos voltam, és elkezdtem jobban érdeklődni a fizika és a műszaki dolgok iránt.

E: Melyik gimnáziumba jártál?

K. K.: Elsőben az István Gimnáziumban kezdtem, de másodiktól már a Berzsényi Dániel Gimnáziumba jártam. Az Istvánban még általános tantervű osztályba jártam, a Berzsényiben viszont már fizika tagozatos voltam, és emelt óraszámú tanultam mellette matematikát. Nekem nagyon tetszett a fizika és a matematika már akkor is.

E: Miért mentél át a Berzsényibe?

K. K.: Mert az István nem tetszett. Sem a tanárokkal nem jöttem ki, sem a közösségben nem találtam meg önmagam, nem tudtam beilleszkedni. Nagyon diktatórikus volt az iskola, poroszos nevelés, nagyon kemény, vonalas nevelési stílus volt a jellemző. Antiliberalis volt az egész tanári kar.

E: A váltás nem okozott-e neked gondot?

K. K.: Abszolút nem. Érdekes módon azonnal befogadtak.

E: Eredetileg miért választottad az Istvánt?

K. K.: Az volt akkor az egyik legjobb gimnázium. Nekem mindig az volt a szempont, hogy minél erősebb gimnázium legyen.

E: Konkrét összeütközésed is volt?

K. K.: Nem, ilyenre nem emlékszem, 4,7-es átlagom volt, tehát azt se mondhatom, hogy rosszak voltak az eredményeim. De nem szerettem azt a diktatórikus tanári stílust, ami

ott volt. Nem tudtam elviselni, hogy föláldozzam a szabadságomat. Még a szünetben is rám förmedtek, hogy „Krisztián miért most állsz be a büfébe, amikor két perc múlva becsöngetnek”. Vagy – ez nem velem történt meg – egy lány egy fiú ölébe ült szünetben, semmi más nem történt, mégis igazgatói intőt kapott. Én ezeket tanári túlkapásoknak tartottam.

E: Miért pont a Berzsényibe mentél át?

K. K.: A Berzsényiről az unokatestvéremtől hallottam, aki akkor érettségizett ott, amikor én átjelentkeztem. Ő mondta, hogy a Berzsényi sokkal szabadelvűbb gimnázium, mint az István. Nem azt mondom, hogy a Berzsényi ultra-liberális gimnázium, ahol a gyerekek azt csinálnak, amit akarnak, mert azért itt is elég komoly volt a tanári szigor. Előfordult, például hogy ha valaki késett, akár egy percet is, az már igazolatlan órának számított, tehát itt is komolyan fogták föl dolgokat, de azért jobb volt. Itt már lehetett például a szünetben kártyázni, ilyeneket legalább nem tiltottak.

E: Milyen volt ott a tanulmányi eredményed?

K. K.: Jó volt, 4,2 és 4,7 között ingázott az átlagom.

E: A gimnáziumi évek alatt is Angliában töltötted a nyarakat?

K. K.: Igen, majdnem minden nyáron kint voltam.

E: Amikor nem, akkor miért nem?

K. K.: Máshova mentünk nyaralni a szüleimmel. De minden évben voltam valahol külföldön.

E: Mire készített föl téged a gimnázium? Mi volt számodra a legfontosabb benne?

K. K.: Amiben az iskola különlegeset nyújtott, azt elsősorban a matek tanáromnak köszönhetem. Nagyon jó tanár volt, és ez megteremtett számomra a későbbi tanulmányaimhoz is egy erős alapot. Ami a közösségi életet illeti, én szerveztem a futball-bajnokságokat, voltak jó utlipartik, és volt néhány barátom. Hiányzott azonban nekem a még jobb közösségi légkör, a még jobb osztályközösség. Ez a Berzsényiben sokkal jobb volt, mint az Istvánban, de én még liberálisabb, még szabadelvűbb iskolát szerettem volna. Nagyon sok olyan dolgot is be kellett magolni értelmetlenül, aminek semmi hasznát nem vesszük az életben. Nem értettem, hogy miért kell beülni rajzórára, vagy olyan órákra, amiből tényleg nem tudunk semmit hasznosítani. Nem nagyon nevelték kreativitásra az embert. Ez mindig problémám volt, ezzel állandóan szembesültem. A tanáraink egy kis sé lázadónak titulálhattak, néha még a tantestületben a konferenciákon is szóvá tették, hogy a „Kertész Krisztián már megint lázadozott, hogy ezt most miért kell megtanulni, azt meg miért nem kell”. Néha tehát kritikusként léptem fel a tanárokkal szemben. De nem lehetett sajnós ezen változtatni, mert ez egy nagyon begyepesedett rendszer volt. Muszáj volt elfogadni, és ezzel együtt élni.

E: A politika foglalkoztatott a gimnáziumban?

K. K.: Nem, a politika fel se merült bennem.

E: Az osztálytársakkal pl. ez téma volt?

K. K.: Nem, teljesen távol állt tőlünk a politika még akkor.

E: A Bokros-csomag idején voltál gimnazista.

K. K.: A Bokros-csomag az nagyon megfogott, arra emlékszem. A Bokros engem már akkor megnyert. A stílusát nagyon sokan kifogásolták, de én már akkor is a jó szándékot fedeztem fel benne. Én azt láttam a Bokrosban mindig, hogy képes a lobbykkal szembe menni, és még a saját politikai népszerűtlenségét is fölállalni, tehát népszerűtlen lenni a közérdekért. Ez egy hatalmas nagy dolog, erkölcsileg egy nagyon magas szint. Azt

kell hogy mondjam, példaképemnek tekintem Bokros Lajost. Nagyon jó szakembernek is tartom őt, amit persze akkor még nem tudtam megítélni, csak most, a Közgáz elvégzése után.

E: Gimnazista korodban foglalkoztál azzal, hogy melyik párt szimpatikus?

K. K.: Nem, akkor még nem volt pártpreferenciám. Természetesen ismertem a pártokat, de még nem voltam elkötelezett egyik irányba sem.

E: Mikor szavaztál először?

K. K.: 98-ban nem szavaztam, mert kinn voltam Amerikában egy évig. Nagyon drukoltam az interneten keresztül, hogy az MSZP győzzön, de hát sajnos nem sikerült. 98 körül alakult ki a pártpreferenciám. A kampány idején kinn voltam Amerikában, de minden újságot elolvastam az interneten keresztül. Odafigyeltem a sajtóra, a programokra, a politikai stílusra, akkor váltam igazán elkötelezett baloldalivá.

E: Volt baloldali érzelmű ember kint a környezetemben?

K. K.: Amerikában még magyar se volt a környezetemben, nemhogy baloldali. A Népszabadság volt a hírforrás. Újságot olvastam, ennyi volt. Akkor még érzelmi szavazó voltam, inkább csak a politikai stílus számított. Most már viszont teljes mértékben tudatos szavazónak tartom magam, most már konkrétan föl tudom sorolni azt a száz pontot, hogy mi a jó az MSZP-ben, és mi nem jó, meg mi a jó a FIDESZ-ben, és mi nem jó. Most már teljes mértékben racionális szavazó vagyok.

E: Amikor először szavazhattál volna, mivel szólított meg az MSZP?

K. K.: Akkor az Európai Unióhoz való csatlakozás elszántságát éreztem meg az MSZP-ben, és én az Európai Unióhoz mindig vonzódtam. Emlékszem, arról szólt a 98-as kampány, hogy a FIDESZ a kisgazdákkal lép koalícióra, és ezt már a kampány idején lehetett érezni. Éreztem annak a veszélyét, hogy politikai visszafordulás történhet, és nem csatlakozunk az Unióhoz. Attól tartottam, hogy egy szélsőjobboldali fordulat történik. Az MSZP mellett akkor már ott volt a kőkemény érv, hogy a makrogazdasági mutatóink gyökeresen javultak. Akkor már bebizonyosodott az az érzésem, amit már a Bokros-csomag idején éreztem, hogy gazdaságilag ez kell. De akkor még nem mint közgazdasági szakember gondolkodtam, csak így éreztem ki a stílusból.

E: Gimnazista korodban még a szüleiddel laktál együtt?

K. K.: Igen, 16 éves koromig laktunk a Füredi úton, utána pedig a Dózsa György útra költöztünk egy régi bérházba. Ott laktam egészen 19 éves koromig.

E: És miért költöztetek át a Dózsa György útra?

K. K.: Ez egy jóval nagyobb, 220 nm-es, és szebb lakás volt, szemben a korábbi 70 nm-es panellakásnál. A szüleim addigra már sikeres vállalkozók lettek, és szerettek volna egy nagyobb lakásba költözni.

E: Miért költöztél el tőlük 19 éves korodban?

K. K.: A menyasszonyom miatt, és önálló akartam lenni. Mindig is szabadságra vágytam, az volt számomra a legfontosabb. Nem engedtek el könnyen, tiltottak is egy jó darabig. Például voltak olyan kötöttségek, hogy csak heti két napot tölthetek a Rómer Flóris utcában a barátnőmmel, aztán öt napra haza kellett mennem, vagyis alkudoztunk, hogy hány napot tölthetek itt, meg ott. Gyakorlatilag 98-tól kezdve lakom teljesen külön, amióta visszajöttem Amerikából. Amerika egy olyan időszak volt, amikor a szüleim megbarátkoztak azzal, hogy elszakadtam tőlük. Az elején – talán mert nagyon szerettek – nem tudtak, nem mertek, nem akartak elengedni. Nem akarták, hogy 19 éves koromban kü-

lön költöztek. De amíg kint voltam megszokták, vagyis megbarátkoztak a gondolattal, hogy felnőttem, és tulajdonképpen azóta már külön élünk.

E: S ez a lakás már korábban megvolt?

K. K.: Igen, még a 90-es évek elején vették befektetésként.

E: Hogy megy neked az egyedülálló élet?

K. K.: Nagyon szeretem, nagyon tetszik.

E: A barátnőd még megvan?

K. K.: Nincs meg, de érdekes módon nem is érzem a hiányát, annyira el vagyok látva munkával, és annyira túlterhelt vagyok. Napi 10–12 órát dolgozom. Őszintén szólva most nem is lenne energiám és időm egy barátnőre. Tehát az, hogy elmenjek moziba, vagy elmenjek ide-oda szórakozni, az nekem nyűg lenne. Valahogy megváltoztak a preferenciám. Gyerekkorban a társasági élet fogott meg elsősorban, a foci, a játékok, utána volt egy időszak, amely lázadó, bulizó, barátnős korszak volt, most pedig a munkámnak élek.

E: Miért szakítottál a barátnőddel?

K. K.: Amikor visszajöttem Amerikából, akkor már nem ugyanolyan volt a kapcsolatunk, mint az első időben. Megromlott, és ő szakított velem.

E: A gimnáziumban kezdett kialakulni, hogy később mi akarsz lenni?

K. K.: Igen. Hosszú ideig dilemmáztam. Nagyon érdekelt a fizika, ha fizikusnak megyek, akkor valószínűleg csillagász lettem volna. A „Relativitás és a Kozmológia” volt a kedvenc könyvem, azzal feküdtem, azzal keltem. De rájöttem, hogy abból Magyarországon nem nagyon lehet megélni, meg itt csillagásznak sem nagyon érdemes lenni, mert nincs meg hozzá az infrastruktúra. Úgyhogy emiatt, és a szüleimtől örökölt vállalkozói véna miatt is a Közgázt választottam. Harmadikban már tudatosan készültem a felvételi-re matematikából meg történelemből. Föl is vettek rögtön az első évben. A Közgázon 3 év alapképzés volt, és utána jött a szakosodás, tehát nekem harmadikra kellett eldönteni, hogy milyen szakirányt választok. Hamar rájöttem, hogy engem a makrogazdaságtan érdekel a legjobban. És arra is rájöttem, hogy nem a menedzser-típusú, vállalkozás-típusú képzések vonzanak. Úgy gondoltam, hogy ezeket nem az iskolapadban kell megtanulni. Ha valaki vállalatot akar vezetni, az kezdje el, ahhoz nem kell tankönyvet tanulni, nem kell vezetésszervezési tanulmányokat folytatni. Ez vagy benne van az emberben, és akkor folytat egy vállalkozást, vagy nincs benne. Viszont a közgazdaságtan-elméletet, a makro-közgazdaságtant és a gazdaságpolitikát tudománynak tartottam. Olyan van, hogy valaki beül egy vállalat élére, és magától rájön, hogy hogyan kell azt vezetni. De olyan nincs, hogy valaki beül a Magyar Nemzeti Bank élére, és kitalálja, hogy kell az inflációt leszorítani anélkül, hogy tudná a közgazdasági elméletet, de mondhatnám a munkanélküliség csökkentését is, vagy bármilyen más makrogazdasági célt. Tehát a közgazdaságtanon belül az elmélet irányába mentem el, és politikára szakosodtam. A Gazdaságpolitika lett a főszakirányom, és az Európai integráció a mellék-szakirányom.

E: Milyen volt az egyetem, a színvonal, a társaság?

K. K.: A színvonalat az elején még nem tudtam annyira megítélni. Nem tartottam nehéznek az egyetemet, sőt kifejezetten könnyűnek tartottam. A társaság nagyon jó volt, a gólyatábor remek volt, nagyon jó buli volt. De amikor első év után kimentem Amerikába, ott már kifejezetten a tanulmányokra helyeztem a hangsúlyt. Az első évben még, valahogy rám ragadt az a társadalomban jellemző felfogás, hogy „mindegy, hogy az egyetemet hányással végezzük el, csak el legyen végezve”. Sőt, még az is közfelfogás volt, hogy ha valaki bekerül valahová, onnan már nem lehet kikerülni. Tényleg nem vágta ki sen-

kit az egyetemről, ez valóság volt, és tényleg nem voltak nehézségeim azzal, hogy elvégezzem. Úgy voltam vele, hogy ha ez így van, akkor nem is kell annyira tanulni. Ettől függetlenül a 4-es átlagot mindig kihoztam, de nem a tanulásra fektettem akkor a hangsúlyt. Akkor még lázongó társasági életet éltem.

E: Milyen céllal mentél ki első év után Amerikába?

K. K.: Az eredeti célom az volt, hogy nyelvet tanuljak, le szerettem volna tenni a felsőfokú nyelvvizsgát, mire visszaérek. Kimentem először egy nyelviskolába New Yorkba, ahol eltöltöttem 3 hónapot, de utána már nem kívántam ott folytatni. A nyelviskolában már a legmagasabb szintű csoportba jártam, és az már nem volt kihívás számomra. Úgy döntöttem, hogy átmegek a Kaliforniai Állami Egyetemre Los Angelesbe, egyrészt hogy megnézzem, milyen a túlparton az élet, hogy egy kicsit világot látok, másrészt pedig egy egyetem mégis csak nagyobb kihívást jelentett, mint egy nemzetközi nyelviskola. Ott közgazdaságtant és jogot tanultam fél éven keresztül.

E: Hogy lehetett ezt elintézni?

K. K.: Fizetni kellett.

E: Miért éppen Kaliforniát választottad?

K. K.: Ez Amerikában úgy működik, hogy bemegy az ember egy könyvtárba, elővesz egy felvételi tájékoztatót, abban van 3000 egyetem. Fölapozza, hogy hol, milyen feltételekkel lehet tanulni, és akkor elkezd beiratkozni. Ki kell tölteni egy csomó adminisztratív dolgot, de az már részletkérdés. Utána persze meg lehet pályázni ösztöndíjakat is, és így is tettem. Ehhez teljesíteni kellett persze egy bizonyos szintet, amit teljesítettem is, s így ha nem is teljesen önfenntartó voltam, mert nem térült vissza az egész tandíj, de azért meg tudtam belőle élni. Amerikában már teljes mértékben a tanulásra fektettem a hangsúlyt, azt az egy évet nagyon kemény tanulással töltöttem. Persze egy kicsit utazgattam is, de az időm 90 százalékát a kollégiumban töltöttem, az íróasztal mögött.

E: Amikor visszajöttél, folytattad a második évfolyamot az egyetemen?

K. K.: Igen, egyrészt folytattam az egyetemet, másrészt akkor kezdett el igazán a szakma is érdekelni, akkor már a közgazdaságtanban is kezdtem egyre jobban elmélyedni. A makrogazdaság és a gazdaságpolitika akkor már nagyon felkeltette az érdeklődésemet. Elkezdtem tőzsdézni, nagyon komolyan tőzsdéztem, szinte napi szinten figyeltem a piaci folyamatokat. Egyébként mind a mai napig tőzsdézek, csak most már nem olyan nagy vehemenciával. Ezáltal a gyakorlatból is nagyon sokat tanultam. Rendszeresen figyeltem a makro mutatókat, figyeltem a gazdaságpolitikai eseményeket, olvastam az elemzéseket. Ez hozzásegített ahhoz is, hogy a tananyagot nemcsak tankönyvként láttam, hanem azokat a tantárgyakat, amelyeket szeretek, értek, és amelyeket egységes rendszerben is látok, azokat alaposan megtanultam, ami pedig nem érdekelt, amit magolásnak tartottam azt hanyagoltam. Az egyetemet már nem úgy fogtam fel, mint a gimnáziumot, hogy mindenből ötösnek kell lenni. Másodikos koromtól már tudatosan kezdtem formálni az életemet.

E: Mennyire voltak hozzád hasonlóak a csoporttársaid?

K. K.: Nem nagyon. Nem akarok senkiről sem ítélni, de nem nagyon volt ilyen. Ez abszolút nem jellemző.

E: Kivel beszélgettél szakmai dolgokról?

K. K.: Az évfolyamtársaimmal csak IV–V. évben beszélgettem szakmai dolgokról, amikor már szakosodtunk gazdaságpolitikára, mert akkor már tudtam, hogy kik a hasonló érdeklődésűek. Amikor még összevont évfolyam volt, akkor inkább édesapámmal, a tőzsdei brókerekkel, elemzőkkel és befektetőkkel tartottam rendszeresen a kapcsolatot.

E: Hogyan történt a szakosodás?

K. K.: A közgazdaságtan elmélete volt az, ami megfogott, azt tartottam mindig is tudománynak. Úgy voltam vele, hogy felesleges mondjuk egy marketing szakot elvégezni. Akkor inkább elmennék egy vállalathoz, és kikapasztalnám a gyakorlatban, hogy azt hogyan kell csinálni. Én a tudományosságot az elméletben látom, ezért szakosodtam gazdaságpolitikára. Tehát mindenképpen olyan szakirányt akartam választani, ami több tudást ad, és a gazdaságpolitika meg az európai integráció ilyen.

E: Miről írtad a szakdolgozatodat?

K. K.: A reálkonvergenciáról az Európai Unióban, magyarul arról, hogy az Európai Unióban lévő államok nemzeti jövedelme hogyan konvergálódik, közelít egymáshoz. Ennek van egy elméleti háttere, de gyakorlati, empirikus tanulmányokat is végeztem, összehasonlítottam Görögországot, Írországot, Portugáliát, Spanyolországot.

E: Van-e saját vállalkozásod?

K. K.: Nincs, de a szüleim vállalkozásában együtt dolgoztam velük ügyvezetőként három éven keresztül. Anyukám csinálta az áruk gyártását – elegáns divatruha termékekről van szó –, én pedig az értékesítést. Ez alatt azt kell érteni, hogy én végeztem az áru raktározását, elosztását, leltárban való nyilvántartását, az eladónők betanítását, ösztönzését. Másodév után halasztanom kellett az egyetemen egy évet, mert nagyon lekötött a munka. Akkor nyitottunk a Westendben egy üzletet és a Nyugati Pályaudvarnál egy másik üzletet, és így a nyakamba szakadt a munka. Akkor úgy döntöttem, hogy halasztok egy évet az egyetemen, majd egy évig párhuzamosan csináltam az egyetemem és az üzletet, de IV. év második félévétől már ismét csak az egyetemre és a tanulásra koncentráltam.

E: Most foglalkozol az üzlettel?

K. K.: Amit most csinálok, az legalább két embert igényelne, az üzlet pedig egy harmadikat. Mivel PhD hallgató vagyok, publikálni kell és vizsgázni kell. Emellett egyetemi tankönyvet írok, ami egyébként félkész állapotban van. Nemcsak PhD hallgató szeretnék lenni, aki egy disszertációt benyújt, hanem a disszertációval párhuzamosan le szeretnék tenni egy olyan kutatói referenciát az asztalra, ami hosszú távon is presztízst nyújt, és referenciát ad. Ez lenne a tankönyv, amit ha betennének a tanrendbe, akkor ezt én taníthatnám. Emellett még a pártban is építem a mozgalmat, írom a pártanyagokat, ami még legalább egy embert kíván, úgyhogy emellett üzlet és barátnő már nem férnek bele.

E: Hogyan váltál ki a családi vállalkozásból?

K. K.: Ez egy nagyon nehéz dilemma volt, sőt még nem is két hét alatt született meg a döntés, hanem évek alatt. Saját vállalkozást folytatni nagyon nagy dolog. Önmaga ura lehet az ember, építhet egy vállalatbirodalmat, amekkorát csak bír. Megmutathatja, hogy mit tud, ez tényleg egy nagy kihívás, és anyagilag sem rossz, sőt, kifejezetten jól meg lehet élni belőle. Viszont akkor abba kellett volna hagyni a kutatásaimat. Felvetődött a kérdés, hogy akkor „minek végeztem el a gazdaságpolitika szakirányt a Közgázon”? Akkoriban volt egy másik barátnőm, aki nagy hatást gyakorolt rám, és ő is azt mondta, hogy a szakma jobban való nekem, mint a vállalkozás, mert az nagyobb kihívás. A kutatómunka, és ennek megvalósítása a gyakorlatban, a politikában, még egy vállalkozáson is túlsz. A vállalkozás szép dolog, építi a saját karrierjét az ember, de a célja csak a pénz, a profit. Jó, és akkor mi van? Jövőre még több pénz lesz, utána még több beruházás, amivel még több pénzt lehet csinálni. De lehet, hogy 5–10 év múlva megunom. Egy idő után, amikor már van x mennyiségű üzlete, meg rendszeresen befolyó pénze, megkérdezi az ember, hogy jó, de mit csináljon vele? Ezek a gondolatok

vezettek el oda, hogy mégis csak több, ha az ember például egy államháztartási reformot szeretne megvalósítani az országban.

E: Mit szölkáltak ehhez a szüleid?

K. K.: Hát, voltak annyira megértők, hogy elfogadták. A politikától, mint olyantól viszolyogtak, „minek a pártba belépni, a politika mocskos...” Tehát volt fenntartásuk, de elfogadták. Mivel én vagyok az egyedüli gyermek, valakinek folytatni kellene a vállalkozást. Ha én nem, akkor ki? Senki. Ez is problémát okozott. De ők azért egyelőre még ezt szeretik csinálni. Amikor együtt csináltuk a vállalkozást anyukámmal, nagyon sokat veszekedtünk, üzleti stratégiai okok miatt. Én mindent másként akartam csinálni, mint ő. Nem értettem egyet az ő vállalkozási stratégiájával. Úgyhogy ilyen szempontból jót tett a kapcsolatunknak, hogy nem vagyok benne az üzletben. De ha a politika valami miatt kiábrándítana, akár holnap el tudnék helyezkedni, és folytatni tudnám a szüeim vállalkozását.

E: Hogyan jött létre ez a Gazdaságpolitikai Klub az MSZP-ben?

K. K.: Tavaly léptem be a pártba pontosan e célból. Először a VI. kerületben kezdtem el cikkeimet terjeszteni, akkor még csak fénymásolt formában.

E: Miért a VI. kerületben?

K. K.: Ott vagyok bejelentve állandóra, de fogalmam nem volt arról, hogy milyen a VI. kerület, ez egy zsákhamacska volt. Először tehát elkezdtem a kerületben ezeket az anyagokat terjeszteni, majd szeptemberben jött a tisztújítás, és akkora szert tudtam tenni olyan népszerűsége a párton belül, hogy megválasztottak kerületi elnökségi tagnak, ráadásul a Budapesti Párttanácsba is delegált a VI. kerületi pártszervezet. Októberben elkezdtem Budapest többi kerületeivel is felvenni a kapcsolatot, és elkezdtem a cikkeket már könyvformátumban is terjeszteni. Most járom végig vele a taggyűléseket az összes kerületben, osztom ki a könyveket a párttagoknak, és igyekszem minél több embert meggyőzni, és igyekszem a Gazdaságpolitikai Klubot minél több kerületben beindítani. Az ilyen horizontális, kerületközi kapcsolat-építésekben nagyon nagy hiány van a pártban. Korábban nem nagyon tudtak egymás működéséről a kerületi pártszervezetek. Mióta Hiller a pártelnök és Molnár Gyula a budapesti elnök, azóta egyre nagyobb hangsúlyt fektetnek a párton belül erre a horizontális kapcsolat-építésre. Úgy érzem, hogy ez a Gazdaságpolitikai Klub beleillik ebbe a tendenciába.

E: Mennyire népszerű a pártban, amit a gazdaságpolitikában képviselsz?

K. K.: Teljesen új fiú vagyok, még egy éve sem vagyok párttag. Az államháztartási reformról a pártnak nincs hivatalos álláspontja. Nehéz megmondani mennyire van összhangban az én elképzelésem a nagypolitikával. A Közgazdasági Tagozatban még nem volt túl sok szakmai vita. Alapjában véve érdeklődéssel, nyitottan fogadják a tagozatokban, hogy vitatkozzunk róla, de nem nagyon van idejük a politikusoknak szakmailag mélyen belemenni a témába. Mint a Budapesti Közgazdasági Tagozat alelnöke, most kezdtem fölvenni a kapcsolatot a többi tagozattal. Most például az Egészségügyi Tagozattal lesz egy közös rendezvényünk, utána pedig a Jogi Tagozattal. Ez az én kezdeményezésem volt, ez most fog beindulni. Általában a pártban nem nagyon vannak szakmai viták. A tagozatok nagyon le vannak épülve. Kiábrándultak az emberek, mert nem hallgatták meg soha a véleményüket. Volt olyan időszak, amikor a tagozatok komoly szakmai munkát folytattak, eljöttek egyetemi tanárok, és véleményt cseréltek, de miután ez soha nem vált politikai erővé, lemorzsolódtak, egyszerűen nem jártak el. Gyakorlatilag a tagozatok életét most a nulláról kell felépíteni.

E: Hogyan lettél alelnök a tagozatban?

K. K.: Élő Norbert a tagozat elnöke, s azt, hogy alelnök vagyok, főként neki köszönhetem. Megtetszettek neki az anyagaim, megtetszett neki az, hogy végre valaki, nem azért jön ide, mert ilyen vagy olyan pozícióba akar kerülni, hanem meg akarja mozgatni az embereket. Ez nagyon szimpatikus volt neki, ezért engem jelöltek alelnöknek, és utána a tagság megválasztott.

E: Hogyan léptél be a pártba?

K. K.: Hát ez nagyon nehezen ment. Ember nem gondolja, hogy milyen nehezen. Az alapszabályban benne van, hogy aki kitölti a belépési nyilatkozatot, azt kötelező felvenni. Valójában három hónap utánajárással járt, mert nem értek rá, az elnöknek nem volt kedve fogadni, az elnök nem hívta össze az elnökséget, mert karácsonyi szünet volt, és mindenfélét kitaláltak. Valójában tényleg kitartás kell ahhoz, hogy az ember belépjen a pártba. Valahogy az egész pártban általános a félelem, a hatalmi pozíciók féltése, és ezt a mozgalmat építése közben folyamatosan érzem. Minden pártvezetőben van egy automatikus reflex afelől, hogy minden mozgalmat az ő politikai pozícióján csak ronthat. Az elnökök szabályos nyomozó munkába kezdenek, ha valaki jelentkezik, hogy ez meg kicsoda. Addig nem engednek be a kerületbe, amíg meg nem tudják, hogy kicsoda, kicsoda, mit akar. Rendben van, hogy mond valamit, de mi van mögötte? Állandóan ez merül fel. Attól félnek, hogy ha történik valami mozgalmat, vagy valaki a mozgalmából helyi szinten az élére áll, akkor leváltja őt, mint elnököt. A kerületi vezetők minden mozgalmi életet nagyon szkeptikusan fogadnak és igyekeznek hátráltatni. Nagyon sok egyéni ellenérdekeltség van, mindenféle mozgalmat-építés ellen. Egyfelől mindenki sír, hogy ebben a pártban sosem történik semmi, hogy ebben sosincs élet, de amikor valaki csinál valamit, akkor mindig csak hátráltatják.

E: Mennyire vannak fiatal tagok a VI. kerületi MSZP-ben?

K. K.: Nagyon kevesen. Rettenetesen ki van öregedve a tagság, van egy-két fiatal, de azok inkább Fib-esek, de nem léptek be a pártba. Olyan fiatal értelmiségi, aki aktívan politizálni szeretne, szinte nincs is.

E: És az idősek?

K. K.: Hát, abból sok van. Általában volt MSZMP-sek, akik már harminc egynéhány éve párttagok. Az idősek általában nyitottak a fiatalokra, de a fiatalok kevésbé nyitottak az idősekre. Úgy gondolják, hogy az idősekkel ők már abszolút nem tudnak szót érteni. Általában minden pártszervezetben külön üléseznek, a taggyűléseken ott sincsenek a fiatalok. A fiatalok beleesnek abba a hibába, hogy egy kalap alá veszik az összes időset, és nem foglalkoznak eleget velük, pedig valójában van köztük haladó gondolkodású is.

E: A VI. kerületben jellemző, hogy megélhetési politizálás folyik?

K. K.: Abszolút, persze, mindenütt.

E: De neked semmi anyagi hasznod nincs ebből?

K. K.: Ebből nekem csak hatalmas nagy kiadásaim vannak. A telefonköltség a legkevesebb, de a könyvek kiadásait is én finanszíroztam, valamint a postaköltségeket, az internetes honlap-készítést, szoftver írást stb. A 2000 darab könyv 435 ezer forintba került, most még rendeltem további 1300-at. A postaköltségekkel és a szoftverfejlesztéssel együtt már olyan egymillió forintom benne van a klubban.

E: Miért csinálod ezt?

K. K.: Hát már elmondtam, mert szeretnék az országon segíteni. Ha meg tudom csinálni, ha megvalósul a szemléletváltás, akkor az akkora boldogságérzettel fog járni a számomra, hogy az mindenért kárpótol.

E: Ez érdekes egy olyan rendszerben, ahol mindenki azt gondolja, hogy korruptak a politikusok.

K. K.: Jelenleg nem lehet nem korruptan működni egy pártban. A pártok finanszírozása olyan alacsony, hogy abból egyszerűen nem lehet egy pártot finanszírozni. Kénytelenek tehát a párttagok, vagy tisztségviselők, köztisztviselők a hiányzó összegeket a kampányhoz összelopni. Amíg az egész rendszer nem változik, addig a legbecsületesebb politikusok is korrupttá fognak válni. Én majd akkor leszek politikus, ha az egész megváltozik, és új rendszer lesz. Ha most lennék polgármester a VI. kerületben, és egy kampány finanszírozási oldalát meg kellene szerveznem, akkor én sem tehetnék mást, mint lopnék, mert egyszerűen nem lehet máshogy. Ezért nem leszek polgármester, ezért nem leszek önkormányzati képviselő, inkább nem is vállalom hivatali posztot. Én csak akkor vállalnék bármilyen posztot, hogyha megvalósulna az egész rendszer megújítása.

E: Bokros Lajost tekinted a példaképednek?

K. K.: Igen, de Bokros máshogy csinálta, mint én. Bokros egy eszköz volt. Őt fölkérték pénzügyminiszternek akkor, amikor az egész ország a szakadék legszélén állt, és kb. két hétre volt az államcsőd bejelentése. Nyilvánvaló, hogy Bokrosnak meg kellett csinálni a megszorítást, de mivel ettől még a társadalmi szemlélet nem változott meg, sőt a népszerűsége csak romlott, el kellett mennie. Ő fölülről, külső szakértőként lépett be a politikai életbe. Én viszont alulról építem a mozgalmat, amelynek alapvető célja a szemléletváltás. Én nem vagyok kiszolgáltatva, nem vagyok pozícióban, ezért kirúgni sem tudnak. Én egy mozgalmat szervezek, szemléletet váltok, és hogyha a szemlélet megváltozik, és utána pozícióba kerülök, akkor sem fognak eltávolítani. Én csak akkor kerülök pozícióba, ha az lesz a pártnak a célja, hogy az elképzeléseimet megvalósítsa.

E: És ha nem sikerül?

K. K.: Akkor visszavonulok, de ezt elképzelhetetlennek tartom, mert az államháztartási reform elkerülhetetlen. Abszolút biztos vagyok benne, hogy ez így nem megy tovább. Nem vagyok könnyen kiábránduló természet, tehát ha falba ütközöm, akkor azt vagy áttöröm, vagy keresek egy másik falat, amit át tudok törni, tehát nem vagyok feladós típus. Nagyon nehezen tudom elképzelni, hogy ez ne sikerüljön, de ha mégis bekövetkezik, akkor visszamegyek vállalkozónak, akkor nem a politikával fogok foglalkozni.

E: Mi lesz, ha 2006-ban győz a FIDESZ?

K. K.: Akkor a párt még jobban meg fog újulni, mert még jobban rá lesz az MSZP kényszerülve arra, hogy új szemlélet kerüljön előtérbe. Egy választási vereség engem egyáltalán nem ábrándíthat ki. Nekem nagyon sok kell ahhoz, hogy kiábránduljak.

E: Milyen esélyeket látsz 2006-ra?

K. K.: Ezt nehéz megmondani. Az a baj, hogy nem a racionális érvek fognak dönteni, hanem az emóció és a kommunikáció milyensége. Az a kérdés tehát, hogy a Gyurcsány mennyire tud jól és hitelesen kommunikálni. Ezen fog múlni minden, mert racionális gazdaságpolitika egyelőre egyik párt oldaláról sincs felmutatva. Az dönti el a választást, hogy melyik párt hat jobban a tömegek emóciójára, ki tud jobban megmozgatni érzelmeiket.

E: Min kellene most változtatni?

K. K.: Gyurcsány jól látja, hogy egy év alatt semmit nem tud csinálni. Nem lehet átfogó reformokhoz hozzákezdeni, mert a reformok olyanok, hogyha elkezded, akkor egy évig csak kínkeserves küzdelem van a lobbykkal, a gyümölcse pedig csak 3–4 év múlva érik be. Tehát a nagy reformokat a ciklus elején kell elkezdeni. Úgyhogy nem marad más

hátra csak a jó kommunikáció. Maximum a párton belül mehet a munka keményen, tehát a párt szemléletbeli megújítása. Az viszont csak mozgalomépítés útján, alulról jövő, sejtszerű mozgalom formájában történhet.

E: Mit gondolsz, az SZDSZ-szel való koalícióról?

K. K.: Szükségesnek és fontosnak tartom.

E: És az SZDSZ gazdaságpolitikájáról?

K. K.: Kiforratlan az is. Nincs Magyarországon olyan párt, amelynek a gazdaságpolitikájára azt mondanám, hogy nahát, ez igen. Inkább ad hoc politizálás folyik, kitalálnak valami aktuális dolgot, de nem érzem az egységes koncepciót sehol. Szimpatikus pártnak tartom az SZDSZ-t, de kicsit túl liberálisnak, azért is nem abba léptem be. A másik pedig az, hogy a liberalizmus a szociáldemokráciától a szolidaritás mélységében különbözik. Hozzám a szociáldemokrácia áll közelebb, hiszen szociálisan érzékenyebb. Ne felejtjük el, hogy én olyan családból származom, amelyik teljesen nincstelen volt, s bár most már vállalkozók a szüleim, gyerekkoromban azért volt olyan időszak, amikor 20 forintot költhetett a család egy napra.

Az interjút Vég Zoltán Ákos készítette

